« بوزانتيون »
ارمنيجه يومى وسياسى غزته . صاحب امتياز ومدير مسؤلى
بوزانت كجيان
مطبعه واداره‌خانه‌سى باب عالى جاده‌سنده ۳۸ نمرولى
دائرهٔ مخصوصه‌ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մէճիտ՝ վեցամսեայ 3½, եռամսեայ 2: —Արտասահման 40 ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10: Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լոքալէ:

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ԲՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Ի դիմաց թերթին կ'ստորագրէ մի միայն ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆԸ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KETCHIAN
Bab-Aali Djaddéssi No 38
CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 286 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 1897 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 6/18 | 22 ՃԷՄԱԶԻ ԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1315. | 6 ԹԸՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ 1313 | Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 286

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԲԵՐԱՅԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

Բերայի Վարժարանաց Տնօրէնութիւնն հետեւեալը գրած է մեզ, հրատարակելու խնդրանօք.

Ծանուցուեցաւ թէ Բերայի Էսաեան վարժարանը նեղ գալուն պատճառաւ, Թաղական Խորհուրդն որոշած է ի Բանկալթի նոր վարժարան մը բանալ։ Կ'փափաքիմ այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները տալ ձեզ։

Բանկալթիի կեդրոնը, Մանկապարտէզով և Նախակրթարանի գէթ տարրական դասընթացքով, դպրոց մ'ունենալու պէտքը շատ ատենէ ի վեր զգալի եղած է, և այս բացարձակ պէտքին, նոյն իսկ ծնողաց փափաքին համաձայն, գոհացում տալու խորհուրդն ալ նոր բան մը չէ։

Ի Բանկալթի, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն կից, ունինք միայն Մանկապարտէզ մ'որուն շէնքն աշխարհ արարած գիտէ թէ դպրոց ըլլալու տեղ մը չունի. աւելի հին և փտած փայտերու և տախտակներու կոյտ մ'է, գետիններու վրայ յեցեալ, քան թէ կրթական յարկ մը. այժմ հանդերձ ընդունուած են հոն երկու սեռէ 40 աշակերտներ, մինչդեռ հազիւ 30ի տեղ կայ։ Միւս Մանկապարտէզը, Նարեկեան անուն, ուր ընդունուած են ցարդ 120 աշակերտներ, կ'գտնուի ի Բերա Ս. Երր. Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ. շէնքը շատ յարմար եւ կանոնաւոր է արդարեւ. հոս աշակերտներն իրենց տարիքին համեմատ, զատ զատ դասարաններու մէջ զետեղուած են. կայ նաեւ ընդարձակ սրահ մ'որ տղայոց խաղերուն, մարմնամարզին և զբօսանքին յատկացուած է։ Իսկ Էսաեան Վարժարանն որ Թագսիմ կ'գտնուի, ոչ Մանկապարտէզ ունի և ոչ Մանկապարտէզի յատուկ սրահ. հոս կ'ընդունուին Մանկապարտէզի շրջանն աւարտող աշակերտուհիք միայն. ասոր համար թերեւս ըսուեցաւ թէ «Էսաեան Վարժարանը նեղ կուգայ աշակերտուհիներուն»։ Այս առթիւ կ'փութամ յայտնել նաեւ թէ Էսաեան Վարժարանը կրնայ [illegible] պարունակել Նախակրթարան ընդունուելու տարիք ունեցող երկու սեռէ 450 աշակերտներ. սխալ է կարծել թէ այս Վարժարանը 600 աշակերտ ընդունելու բաւական է։ Արդ, կրնա՞ն երբեք 3—7 տարեկան մանչ եւ աղջիկ տղաքներ, ամէն օր, առաւ ըլլայ թէ ձմեռ, Բանկալթիէն մինչեւ Բերա Նարեկեան Մանկապարտէզ երթեւեկել, անվտանգ և ապահով։ Անդին, Բանկալթիի արեւմտեան կողմը, Տօլապ-Տէրէի ձորին մէջ ունինք Արշակունեաց Վարժարանը, Մանկապարտէզ եւ Նախակրթարանի տարր. դասընթացքով, ուր հակառակ շէնքին անյարմարութեան և տեղւոյ տարապայման անձկութեան, արդէն ընդունուած են 115 աշակերտներ. ոչ այս Վարժարանին, ոչ ալ Լուսաւորչեան Մանկապարտէզին մէջ կարելի է տղայ մ'աւելի ընդունիլ, թէեւ ամէն օր ծնողք կ'ներկայանան իրենց զաւակներով և թախանձագին կ'խնդրեն որ ընդունինք զանոնք յաշակերտութիւն միոյն կամ միւսին։ Եւ Բանկալթի բնակող Պատուական ազգայինները, նկատելով որ իրենց փոքրահասակ զաւակները չեն կրնար ընդունուիլ Լուսաւորչեան Մանկապարտէզը, տեղւոյն անյարմարութեան եւ անձկութեան պատճառաւ, ոչ ալ կրնան Նարեկեան Մանկապարտէզն յաճախել հեռաւորութեան պատճառաւ, կ'ստիպուին կամ օտար վարժարաններ ղրկել, կամ տունը պահել եւ կամ տունի վարժուհիներու յանձնել զանոնք։ Դարձեալ, Արշակունեաց Վարժարանն ալ իրեն դիմող աշակերտներն ընդունելու անբաւական ըլլալուն, Տօլապ-Տէրէ բնակող աղքատ ծնողաց զաւակները փողոցները կ'մնան թափառական օրն ի բուն։ Իբրեւ այս վիճակին միակ դարման, Թաղ. Խորհուրդն, առանց այլ եւս յետաձգելու արդէն որոշուած կարգադրութեան մը գործադրութիւնն, հարկ համարած է ամէն միջոց ի գործ դնելով. Ի Բանկալթի կեդրոն տեղ մը նոր վարժարան մ'ալ հաստատել, որ պիտի ունենայ Մանկապարտէզ մը եւ պիտի պարունակէ Նախակրթարանի տարրական դասընթացքի երկու դասարանները։ Այս կարգադրութեամբ թէ՛ Մանկապարտէզ և թէ Նախակրթարանին ընդունուելու տարիք ունեցող բաւական թըւով աշակերտներ օտար վարժարաններէ եւ տուներէ բաժնուելով, նոյնպէս փողոցային թափառական կեանքէ փրկուելով, ազգ. կրթական յարկի մը տակ հաւաքուելու և պատսպարուելու բարեբախտութիւնը պիտի ունենան։

Կ'հաճի՞ք, Տէր իմ, ներկայս հրատարակել ի տեղեկութիւն Պատ. Թաղեցի ազգայիններուն որ ի Բերա։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Բերայի Ազգ. Վարժարանաց
2/14 Հոկտ. 97 Բերա

* * *

Կ'ցաւինք յայտարարել թէ Բերայի Վարժարանաց Տնօրէնութեան այս բացատրութիւնք համոզիչ չեն թուիր մեզ։ Եթէ Բանկալթիէ փոքրիկ մանուկներ մինչեւ Ս. Երրորդութեան եկեղեցին չեն կրնար երթալ, մինչեւ Էսաեան Վարժարա՞նն ալ չեն կրնար երթալ, որ կէս ճամբան է։ Ինչո՞ւ համար Էսաեան Վարժարանին մէջ իսկ չունենան գոնէ փոքրիկ մանկապարտէզ մը։ Տե՞ղ չկայ։ Բայց ինչո՞ւ կ'գանգատին թէ այն Վարժարանին մէջ 600 տղու տեղ չկայ։ Աշակերտներու այս թիւն ե՞րբ ունեցեր են տնտեսական տագնապէն յառաջ կամ յետոյ։ Անցեալ օր նշանակեցինք թէ այս տարուան վերաբացումին Բերայի ազգ. գլխաւոր վարժարանն ո՛չ իսկ անցեալ տարուան չափ աշակերտ ունեցած է, և մեր հրատարակած թիւերէն երեւցաւ թէ տակաւին շատ պարապ տեղ կայ Էսաեան Վարժարանին մէջ, ընդունելով իսկ թէ 450 աշակերտէ աւելի չէ կարելի պարփակել հոն։

Անցեալ օր կ'ըսէինք նաեւ թէ «Չենք հասկնար որ ինչ նպատակաւ Բերայի Թաղ. Խորհուրդն այնպիսի լուր մը հաներ է թէ Էսաեան վարժարանն արդէն նեղ կուգայ»։ Այսպիսի լուր մը հանանական կրնար նկատուիլ եթէ Էսաեան Վարժարանն այսօր աւելի աշակերտ ունենար, կամ եթէ իր աշակերտաց թիւն աճեցուն համեմատութեան մը մէջ ըլլար, քան իր կառուցման թուականին։ Ընդհակառակն, Բերայի այս վարժարանն այն թուականէն ի վեր աշակերտ կորուսած է քան շահած։ Մեք հարցուցինք թէ այս վիճակագրական իրողութիւնք ճի՞շդ են թէ սխալ։ Քանի որ մեզ հերքում չտրուեցաւ, և Տնօրէնութիւնն ալ այն կէտը բնաւ չի շօշափեր, կը հետեւի թէ մեր նշանակած ցաւալի իրողութիւնն ստոյգ է։ Արդ, ո՞ր ատեն կ'երնեն նոր դպրոց բանալ երբ աշակերտներուն ընդհանուր թիւը կը պակսի, կամ նուազական համեմատութեան մը մէջ կ'իյնայ։

Տնօրէնութիւնը կ'ըսէ թէ Բերայի միւս փոքր վարժարաններուն նոր աշակերտներ կուգան, բայց տեղ չկայ որ բազմին։ Ի՞նչ զարմանալի բան՝ սա Բերայի գործերը։ Այն նորաշէն փառաւոր վարժարանին մէջ ուր լայն և օդասուն տեղեր կան, չեն գար աշակերտներն, ընդհակառակն խոյս կուտան անկէ, և կ'երթան ի զո՛ւր մօտը տոմսակ խնդրել այն հին խարխուլ վարժարաններուն մէջ ուր արդէն տեղ ալ չկայ։ Տնօրէնութիւնը կ'հաճի՞ բացատրել այս հակասական երեւոյթին պատճառները։

—Բացատրութիւնն, ըստ մեզ, սա է թէ Էսաեան Վարժարան տղայ կուգայ աւելի բարեկեցիկ թաղերէ, մինչ միւս փոքր վարժարանք ամէնէն աղքատ թաղերուն մէջ են։ Աղքատներն իրենց տղաքն ազգ. վարժարան կ'ղրկեն, քանի որ այլուր ղրկելու կարողութիւն չունին։ Իսկ քիչ շատ կարեկցութեան տէր ազգայինք հետզհետէ իրենց տղաքը կը քաշեն ազգային վարժարանէն, կաթոլիկ, բողոքական և օտար վարժարաններ դնելու համար, ուստից կ'յուսան աւելի բարեկրթութիւն կամ աւելի ուսմունք իրենց զաւակաց համար։

Ինչ որ ալ ըլլայ պատճառներն, որոց քննութեան մտնել վաղուան կը թողունք, սա կ'մնայ ճշմարիտ թէ Էսաեան Վարժարանին մէջ տակաւին տեղ կայ մանկապարտէզի համար ալ, և հետեւապէս, Բանկալթիի մէջ նոր Վարժարան մը բանալու համար թաղը նոր ծախքի ենթարկել չարժեր, մանաւանդ երբ կրթական ելմտացոյցն ողորմելի վիճակի մէջ է ի Բերա։ Նոր Վարժարանին շէնքը վարձելու համար գանձապետ էֆ.ին վճարելի դրամն աւելի օգտակար կերպիւ կրնայ գործածուիլ դարձեալ յանուն կրթութեան Բերայի հայ տղայոց։

ՊԷՏՔ Է ԿԱՆՈՆԱՒՈՐԵԼ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Ի՞նչ կ'ընեն մեր տիրացուներն» Այսպէս կ'հարցնէր Բերայի այցելու մը՝ Բիւզանդիոնի անցեալ շաբթուան մէկ թուոյն մէջ, յիշելով երաժիշտ դասատուի մը երգած «Ամէն և ընդ հոգւոյդ քումը»։ Այդ անհատական խնդրոյն վրայ խօսիլ մեր նպատակէն դուրս է. բայց հարցումն որ նոյն գրութեան իբրեւ խորագիր դրուած է, կ'յուզէ ընդհ. խնդիր մը, որ բնութիւն ունի մեծապէս շահագրգռելու հայ ժողովուրդը. վասն զի եթէ Հայն ունի շատ մը գեղեցիկ յատկութիւններ արհեստից, վաճառականութեան և ուրիշ զանազան ասպարէզներու մէջ, իր ուրիշ և ամէնէն գերազանց առանձնայատկութիւնը սա է որ կրօնասէր է, հոգի կուտայ իր եկեղեցին, ինչպէս նաեւ այն ամէն բաներուն վրայ որք իր Ս. Հաւատքին հետ անմիջական վերաբերութիւն ունին։ Ի՞նչ կ'ընեն՝ ուրեմն մեր տիրացուներ։ Շարականներն, որք գեղեցիկ բառախաղով մը «չար ակն» ստուգաբանուած են ոմանց կողմէ, մեր երանաշնորհ նախնեաց միակ աւանդ թողուցած այն թանկագին գոհարներն՝ իրենց արժանի վսեմ ներդաշնակութեամբ ու հնաւանդ եղանակներով կ'երգուի՞ն Աստուծոյ տաճարներուն մէջ։ Իրականութիւնն ասոր ժխտական պատասխան մը կուտայ դժբախտաբար։ Միայն Ս. Պատարագի արարողութեանց վրայ խօսելով, կրնանք ըսել որ եթէ այս ինչ դպրապետ հիճազ խօրասանի եղանակին վրայ կ'երգէ «ամէն և ընդ հոգւոյդ քումը», ուրիշ մը ապահով եղիք որ հիւզզամի վրայ պիտի երգէ Սրբասացութիւնն, և այլ ոք նէհավէնտէն կամ հիճազքեարէն «Ամէն Հայր սուրբ» մը պիտի գեղգեղէ տալ իր աշակերտներուն։ Ասիկայ միայն այս ինչ եկեղեցւոյ յատուկ չէ. մայրաքաղաքիս ամէն եկեղեցեաց դպրապետներն ալ (մէջն առնլով նոյն իսկ Մայր-Եկեղեցին) առաւել կամ նուազ չափով բռնուած են այս անպատեհ ունակութենէն, որ շատ պարզ պատճառէ մը յառաջ եկած է, այն է հայ եկեղեցական երաժշտութեան և արեւելեան երաժշտութեան միեւնոյն՝ արմատէն սերած ըլլալէն (Հնդկական կամ Պարսկական), և հետեւաբար մինչեւ հիմակ երաժշտութեան այդ երկու ճիւղերուն իրարու հետ ունեցած մերձաւորութենէն։ Բայց խնդիրն հոն է որ, թէեւ երկուքն ալ միեւնոյն արմատն ունին, բայց դարերու ընթացքին մէջ տարբեր ուղղութիւններ առնլով, կրնանք ըսել թէ հիմնական տարբերութիւններ ունին իրարմէ։ Ի՞նչպէս սահմանել տարբերութիւնն. ահա դժուար կէտը։ Բայց իրական և անուրանալի է այն։ Տարբեր հով մը, նուրբ երանգ մը, չգիտեմ ինչ մը կայ այդ երկուքին միջեւ, զոր եթէ երաժիշտ դասատուք կարող չեն կամ փոյթ չեն ըներ զանազանել, ընդհակառակն ժողովուրդը շատ աւելի յստակօրէն գիտէ որոշել։ Այն տարբերութիւնն յայտ կ'կայանայ, ըստ մեզ, թէ մինչ մին՝ (մեր եկեղեցական երաժշտութիւն) դարերու ընթացքին մէջ, աւանդապահ, հին տիրացուներու շնորհիւ յաջողած է մինչեւ մեր օրերն հասնիլ իր նախնական վսեմ պարզութեան մէջ, միւսն՝ հետզհետէ կորսնցնելով իր գոռ ու վսեմ շեշտը, բարքերու մեղկացման ազդեցութիւնը կրած է անզգալաբար։ Արեւմտեան տեղական եղանակները կ'վկայեն թէ աւելի 50—100 տարի առաջ օսմ. նշանաւոր վարպետներու կողմէ յօրինուած եղանակներն աւելի մօտ են մեր եկեղեցական երգեցողութեանց, քան այժմեաններու։ Արդ, մեկզի թողլով նախնեաց թողած մէկ գեղեցիկ աւանդն անաղարտ պահելու անհրաժեշտ հարկը, պէտք է մտածեն մեր երաժիշտք, որ —թերեւս վարպետութիւն ծախելու անձնանուէր— սեւէ եկեղեցական եղանակի մէջ նորամուտ շեշտեր դնելը՝ փոխանակ հաւատացեալին ջերմեռանդութիւն պարգեւելու, բոլորովին ներհակ արդիւնք մը կրնայ տալ։ «Է՛հ, ի՞նչ կ'ըլլայ, ըսեն թերեւս երաժիշտք ոմանք, եթէ արեւելեան գեղեցիկ եղանակներ մտցնենք։ Երաժշտութեան նպատակն ականջի սփոփանք ըլլալ չէ՞ ոչ։» Այնչափ դիւրին է, սակայն գեղարուեստական հաճոյք մը [illegible] բան մը կայ։ Հաւատացեալն՝ որ մտամփոփ երկիւղածութեամբ աղօթելու համար եկած է Աստուծոյ տունը, քաղաքային երգ մը այդ եղանակը լսելուն, միտքն ակամայ կ'վերյուշէ այն զբօսարանն ուր լսած է այդ եղանակն և այն ամէն անպատեհ ու անճահ տեսարաններն, որք յաճախ աչքերու առջեւ կ'պարզուին այդպիսի հանրային վայրերու մէջ։ Ալ ինչ բարով ջերմեռանդութիւն, եւն. միտքն հեռացած է իր նպատակէն, յաճախելու համար այնպիսի տեղեր որոնց մէջ կրօնքը գործ չունի՝ բնաւ, ու որոնց հետ եկեղեցին բոլորովին խոտորնակ կերպով կ'հակամարտի։ Այսպիսի տեսածներ բաւական պէտք է ըլլան մեր երաժշտաց, զգուշանալու քմահաճ շեշտեր դնելէ եկեղեցական երգեցողութեանց մէջ։

* * Սակայն եկեղեցական երգեցողութիւններն միայն Պատարագի արարողութիւններն չեն, ինչպէս գիտենք։ Շարականներն ալ—ն՛չ Պատարագի արարողութեանց չափ—, բայց անոնք ալ ենթակայ են այս կամ այն երաժշտի քմահաճ եղանակաց. ինչպէս որ եթէ այս մասին այժմէն պէտք եղած ուշադրութիւնը չընծայուի, կրնանք վտանգ ըլլալ թէ դարերէ ի վեր մինչեւ ստոյգ մը անաղարտ մնացած այն դաշն ու վսեմ եղանակները պիտի փոխուին մայրաքաղաքիս մէջ։ Ասոր դարման խորհուած է ասկէ երկու տասնեակ տարիներ առաջ։ Արդէն ծանօթ է թէ երջանկայիշատակ Կիւրեղ Կաթողիկոս Էջմիածնի մէջ տպագրել տուած է ամբողջ շարականը, տողաբանն եւլն. հանգուցեալ երաժշտապետ Նիկողոս Թաշճեանի ձայնագրութեամբ, որուն մէջ կրօն. ժողովոյ Բ. ատենապետ Տ. Վահրամ եպս. Մանկունի ծս կարեւոր դեր մ'ունեցած է։ Բայց ի՞նչ օգուտ որ Պոլսոյ կարող դպրապետք չեն ուզած հետեւիլ այդ ձայնագրուածին, իրաւացի դիտողութիւններ ընելով այդ մասին. դիտողութիւններ զորս տեղը չէ մանրամասնել։ Հետեւաբար այդ դարման ապարդիւն մնացած է ցայսօր, քանի որ զուանեներուն մէջ ամէն տիրացու իր վարպետէն սորվածին պէս կ'երգէ ցայժմ, եւ հոս ամէն ոք իր ուզածին պէս։ Քանի՛ անգամներ Պոլսոյ մէջ փորձեր եղած են կարող երաժշտապետներէ մասնախումբ մը կազմել և համաձայնութիւն մը գոյացնել մէջերնին, բայց այս մասնախումբեր գրեթէ ամէն անգամ ալ գործի սկսելէ առաջ ցրուած են։ Այս Փետ.ի կրօն. ժողովոյ որոշմանց մէջ կարդացինք թէ պիտի խնդրուի Ամենայն Հայոց Ս. Հայրապետէն, որ ձայնագրեալ բոլոր եկեղեցական մատեաններէն մէկ մէկ օրինակ յղէ ի Պատրիարքարան։ Կ'փինինք ցնծալ թէ կրօն. ժողովոյ այս որոշումն առաջին քայլ մ'է որ կ'առնուի եկեղեցական երգեցողութեանց միօրինակութեան գործին մէջ։ Ուստի քանի որ լուրջ փափաք մը կայ բան մ'ընելու, հարկ կ'համարինք խոնարհաբար յայտնել թէ գաւառային դպրապետներու գիտցած հնաւանդ եղանակներն ամէնէն աւելի հաւատարմութիւն ունին աղաւաղութիւններէ զերծ մնացած ըլլալու։ Դպրեվանքի աշակերտ Մայրագոյններն որ այնքան գովելի եռանդ մ'ու գործունէութիւն մը ցոյց կուտան, կ'յուսանք որ իրենց գաւառային Առաջն. տեղապահութեան ծանր զբաղմանց մէջ ժամանակ եւ միջոց կ'գտնեն տեղացի տիրացուներու եղանակներէն ձայնագրել գոնէ անոնք միայն, որք հիմնովին կ'տարբերին Արմաշու կամ Էջմիածնայ ձայնագրուածներէն, ու կ'ղրկեն զանոնք Կ. Պոլիս, ձեռնհաս երաժշտապետներու կարծեաց ենթարկելու։ Բաղձալի [illegible] միջոց նորելի է, պայմանաւ որ օրինաւոր ըլլան։ Ուստի ես կ'բաղձայի որ ամէն գաւառէ շարականաց այսպիսի ձայնագրեալ եղանակներ հասնէին ի մայրաքաղաք, ուր կարող անձերէ կազմուած յանձնաժողովոյ մը քննութեան ենթարկուելէ յետոյ, ընտրուած վերջնական եղանակները միացնելով բարեբարձ մը ծախուք հրատարակուէին, այդ հրատարակեալ ձայնագրեալ շարականն ալ ամէն եկեղեցի պիտի ընծայէր մէկ մէկ օրինակ ծախու առնել, ու այսպէս կանոնաւորուէր մեր եկեղեցական երաժշտութիւն՝ համաձայն նախնեաց աւանդութեանց։

Երա՞նք կ'տեսնեմ արդեօք

ԶԱՐՄԱՑՐ ԴՊԻՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԱԼ «ԾԻՇՏ» ԲԱՌԻՆ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդէս Ամսօրեայի «Մաղկաքաղ»ը ծիշդ բառի ուղղագրութեան առթիւ մեր գրած բանասիրականին ի պատասխան (Հոկտ. ամսաթերթ) մեզի դիտել կուտայ թէ «ծիշդը (դ՛ով) պէտք է պահել», թէ «ծիշդն է պարսկերէն درست», թէ «Հայերէնի հին ձայնաշրջութիւնը փոխած է դ ս ի տ, ինչպէս դ ի թ.» եւ կ'յիշէ քանի մը օրինակ և. Դարու մատենագիրներէն ծիշդ եւ իր ածանցները դ՛ով գրուած։

Սանսքրիտ, յոյն եւ լատին daça, δεκα, decem (դասա, դէքա, դէչէմ *տասը) բառերուն դիմաց Հայերէն տասը տեսնելով համոզուել ջանալը թէ հայերէնի հին ձայնաշրջութիւնը փոխած է դ ի տ և փոխադարձաբար տ՝ դ ի, ձախող փորձ մ'է։ Նախալեզուական արմատներու դիմաց հայ բառերու մէջ այնչափ տարաձեւութիւններ կ'նշմարուին, որ չէ հնար անոնց վրայ հիմնելով որոշ կանոն մը յանգիլ (tapati, տապել, taks, տաշել, եւ div, տիւ, id, այծեմն)։ Մինչեւ ասոր փոխուելն հայերէնի մէջ փոխ առնուած զուտ օտար բառերը միշտ տառաշրջուած են որոշ եւ անփոփոխ կանոնով մը, որ մեզի ներելի չըներ այսօր լատին t, p, c հնչումներն հայերէնի մէջ դ, բ, գ տառերով ներկայացնել և ոչ d, b, g տ, պ, կ տառերով։ Այս կանոնն ա՛յնչափ ծանօթ է Հանդէս Ամսօրեայի Պատ. Խմբագրութեան, որ մեզի զարմանք կ'պատճառէ իր այս նոր կարծիքն, որով կ'հակասէ իր հռոմի եւ Հանդէսի ուղղութեան դէմ։ Անոր չէ որ յիշեցնել կ'ուզենք մետաքս, [illegible], տեպղին, դրամ, սպանդ, պղպեղ, [illegible] բառերն ու բանք յունարէնի մէջ տ (t) տառով կ'ուղղագրուին։ Եթէ «Մաղկաքաղ»ի այս դիտողութիւնը պարսկերէնէ ծագած բառերուն համար է, այն ատեն պէտք չէ՞ր չապ, քաշխ, հաշտութիւն, հրեշտակ բառերը գրել չդապ, քաշդի, հաշդութիւն, հրեշդակ, քանի որ անոնք ալ կուգան [illegible] քէշթի, [illegible] փիրիշթէ պարսիկ բառերէն։ Ցայանի կ'տեսնուի թէ այս բառերն ալ միեւնոյն պայմաններու տակ կ'ներկայանան մեզի, այնքն ասոնց մէջ ալ միայն ... կը յաջորդէ դ, ինչպէս ճիշդի մէջ։ Ծիշդ (դ՛ով)ի սխալ ըլլալն հաստատելու համար, ոչ պարսիկ ... և ոչ յոյն կամ լատին տ կամ t տառերուն ի մէջ դ ի փոխուած ըլլալն է որ կ'կասենալ տալ կ'ուզենք։ Ոչ ասոր պէտք ունինք և ոչ անոր։ Այլ կ'ուզենք թէ [illegible] ընդհանուր օրէնքով չ տառին դ (d) հնչումն պիտի կրնար [illegible]։ Ոչ յոյնք, ոչ հայ, ոչ լատին և ոչ պարսիկ լեզուի մէջ [illegible] երեւցած է։ Եթէ ընդունինք Հանդէսի մեծայարգ խմբագրութեան կարծիքը թէ մեր նախնիք լատին t տառը դ ի փոխարինած են մեր լեզուի մէջ, հետեւապէս մեր դ ն լատին t ին համապատասխանէ, այն ատեն ներելի կ'ըլլայ ծիշդը ծիշդ (դ՛ով) ուղղագրել, բայց յայնժամ հարկ պիտի ըլլար գրել (միշտ դ՛ով) հեշդ, [illegible], [illegible], չղանակ, չղայ, երաժիշդ եւն։ Նախորդ յօդուածիս մէջ կ'ըսէի Աշտարակ յատուկ անուան ... փոխանակելով իր նուրբ տեսակին ... , այս վերջնոյն չկրնալով յաջորդել ... թաւ տառն, այս (ւ) կը փոխուի մեր նուրբ տեսակին՝ դ ի և կ'ըլլայ Աժդահակ։ Ջատագովելու համար թէ միեւնոյն կանոնն է որ կ'վարէ բոլոր սխալները, խնդրոյ նիւթ եղած հնչմանց մէջ առնենք օրինակի համար պարսկերէն (քանի որ պարսկերէնով մեկնուիլ կ'ուզուի ծիշդը), [illegible] բառը, որ կ'նշանակէ տամկութ և կը բաղկանայ هش (هشت) հէշ (ութ) եւ دت (տասն) բառերէն։ Բայց այս հնչման դ (d) հնչումին նախորդող շ (š) հնչում մը գտնուիլը խորթ եւ անսովոր է, փոխուած է այս վերջին իր նուրբ տեսակին ժ (ž)ի եւ եղած է հէժդէհ, ոչ հէշդէհ։

Գալով մատենագիրներէն մէջ բերուած օրինակներուն, կ'ըսենք թէ խնդիրը մատենագիրներուն վրայ չէ այլ լեզուի վրայ, որ երբեք չի թոյլատրեր ծիշդ (դ՛ով) ուղղագրել։ Կրնան մատենագիրք այլ եւ այլ պատճառներով սխալիլ, բայց լեզուն չի սխալիր. և ծիշդը տ՛ով պէտք է գրել, քանի որ չտապ, խշտի, հաշտութիւն, վիշտ, [illegible] տ՛ով կ'գրուին, և համաձոր նկատելով լատին t տառին, ինչպէս որ է իրապէս։

ՏԱՃԻԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(*) Ըստ հին եւ ուղիղ ձեւոյ տառաշրջուած են։

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

ԽՈՀԱՆՈՑԻՆ ՄԱԾՈՒՆԸ

Բնակարանի կարգադրող քանի մը տանտիկիններ հետաքրքրուելով մեր գիւղատնտեսական յօդուածներէն, կ'փափաքին իրենց խոհանոցին մէջ իրենց ձեռքով մածուն պատրաստել, եւ կ'բաղձան որ այս մասին պէտք եղած բացատրութիւնները տանք իրենց։ Ուստի և մեք հաճոյակատարութեամբ կուգանք պատասխանել իրենց այդ խնդրանքին։ Առէք կթոց մը կաթ, թափեցէք մաքուր աման մը մէջ, եւ կրակ մը պատրաստեցէք, դրէք աման կրակին վրայ, և տաքցուցէք կաթը։ Այս միջոցին, մաքուր չերեփով (کپچه) մը կաթը շարունակ խառնեցէք եւ հոսեցէք (չերեփով կաթն առնել և քիչ մը բարձրէն ամանին մէջ վազցնել)։ Երբ կաթն եռալ սկսի փրփրալով, աւելի խոր հսկեցէք եւ ուշադրութիւն ըրէք որ թափելով ամանէն դուրս չյորդի։ 5—10 վայրկեան վերջը վար առէք կրակին վրայէն, և շարունակեցէք հոսել միշտ մինչեւ որ պաղի այն աստիճան, որ ճկոյթ մատերնիդ ծայրը կաթին մէջ մխած ատեննիդ, հազիւ թէ դիմանայ,— եթէ վառելինիդ վարժ չէ և փափուկ է մանաւանդ պիտի խաբուիք —։ Առաջուց պատրաստեցէք փայտէ ամանիկ մը, կամ օրինակ քարեղէն ամանիկ մը լեցուցէք մանր յարդ, եւ հոն դրեցէք մածուն բանելիք անօթներնիդ. միւս կողմէ առէք աղուորի գդալ մը թարմ մածուն, և քիչ մը գաղջ ջուրի հետ լաւ մը յարեցէք, այնպէս որ իր թանձրութիւնն հա-

նաարիթանի (տաճկերէն «այրան»)։ Երբ կաթին տաքութիւնն որոշեալ աստիճանին հասնի, այն ատեն զայն լեցուցէք պատրաստուած ամաններուն մէջ (յարդին մէջ), մակարդը (ջրով հարած մածունը) բաժնեցէք իւրաքանչիւրին հաւասար չափով, եթէ քանի մը հատ են։ Լեցուցէք ուշադրութեամբ ճիշտ մէջտեղէն, եւ փայտէ դգալի մը կոթովը եւ կամ ուրիշ բարակ առարկայով մը մէջտեղէն խառնեցէք որ մակարդը կաթին միանայ առանց երեսի սերը շարժելու։ Այս ընելնէդ վերջն, եթէ ձմեռ է, առէք երկու խիստ փոքր թաղարներ կամ անոնց նման ո՛ և է ամաններ։ մէջը լեցուցէք տաք մոխիր, եւ վրան շարեցէք մէկ քանի կտոր կրակ և զետեղեցէք սնտուկին մէջ, քիչ մը մօտիկէն մածունի ամաններուն։ յետոյ ծածկեցէք սնտուկն իր կափարիչով, կամ տախտակի կտորով մը, և վրայէն ալ մէկ երկու բրդեղէն ծածկոցներով։ 3 ժամ վերջը բացէք սնտուկն, եւ պիտի տեսնէք որ ձեր կաթը մակարդուած է բայց տակաւին մի շարժէք տեղէն, կրակները վերցուցէք նախ, եւ քիչ մը թողէք այնպէս, յետ որոյ կրնաք բոլորովին սնտուկէն դուրս հանել և պաղ տեղ մը դնել։

Սովորաբար այսպէս կ'պատրաստուի մածունը. բայց երբ կ'ուզէք որ քիչ մը թանձր ըլլայ, կաթն աւելի եփեցէք, որ շոգիանալով գրեթէ կէսը մնայ։ իսկ եթէ չէք ուզեր շատ եփել, կաթին մէջ խառնեցէք քիչ մը թարմ և հում սերուց (+[illegible])։ Կաթին տաքութեան աստիճանը (մակարդելու համար) փորձով գտած եմ որ 55 հարիւրամասնեայ է ամառուան համար, և քիչ մը աւելի, մինչեւ 60° ձմեռուան համար։— Մակարդը կրնաք լեցնել կաթին մէջ պզտիկ ապակեայ գրճիով մը, որ ուժով ցայտեցնելով, ամէն կողմ կը տարածէ, առանց երեսի սերն աւրելու, որով խառնել ալ հարկ չըլլար վերջը։

Դ. ԲՈՂԱՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԵԼԼԷՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ.—Ինչպէս ՇԲ. ծանուցինք, Մավրոկորտատո իշխանն ու Մ. Սդէֆանու նոյն օրը Մայրաքաղաքս ժամանեցին հելլենական Իօնիա շոգենաւով։ Իրենց կ'ընկերէին Կ. Պոլսոյ հելլէն դեսպանատան նախորդ Բ. Թաքգիաս Մ. Ալեքսանդր Նաում, իշխանին փեսան Մ. Եորկի Պալթաճի և Կ. Պոլսոյ հելլէն հիւպատոսարանին նախորդ թարգման Մ. Ալէքսանտրիս, արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեաներէն Մ. Քսիտաքիս, Մ. Բալլիս և քարտուղարներ, քարտուղարներ ու սպասաւորներ, ընդամէնը քսան հոգի։ Իշխանը, Մ. Սդէֆանու ու Մ. Պալթաճի դեսպանատուն իջեւանեցան։

—Հաշտութեան վերջնական դաշնագրոյն բանակցութիւնք Թոփհանէի քէօշկին մէջ պիտի կատարուին։ Կ'ըսուի թէ առաջին նիստն այսօր տեղի կ'ունենայ։

—Իօնիա շոգենաւն երբ նաւահանգիստ մտաւ, Թնդանօթաձիգ վերատեսչութեան թարգմանը շոգենաւ գնաց և յանուն վերատեսչին բարի գալուստ մաղթեց իշխանին ու հետեւորդաց։ Նոյնպէս շոգենաւ գացած էին Մ. Լէոնիտաս Զարիֆի, Էվճէնիտիս և ուրիշ հելլէններ։ Իշխանն ու հետեւորդք շոգեմակոյկով Թոփհանէ ելան եւ անկից կառքերով ի Պերա հելլէն դեսպանատունը գացին։ Ցունաստանի արտաքին գործոց պաշտօնեաներէն Մ. Նիգոլա որ պատուիրակութեան անդամ է, հիւանդացած ըլլալով չէ կրցած անոնց հետ գալ, և մէկ քանի օրէն պիտի ժամանէ։ Հելլէն կառավարութիւնը 20,000 դրամի վարձեր է Իօնիա շոգենաւը, պատուիրակութիւնը Կ. Պոլիս բերելու։ Շոգենաւը Պիրէոսէ ճամբայ ելնելուն Ժողովրդեան մեծ բազմութիւն մը ողջերթ մաղթեր է պատուիրակութեան։

—Իշխան Մավրոկորտատոյ, Մ. Սդէֆանու և Մ. Նաում ՇԲ. կէսօրէն յետոյ Բ. Դուռն երթալով այցելութիւն տուին Մեծ-Եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին։

—Հելլէն պատուիրակներն երէկ այցելութիւն տուին Ռուսիոյ դեսպանին և պահ մը տեսակցելով հաշտութեան պայմաններուն վրայ, տեղեկութիւններ առին ի մասին իրենց հրահանգներուն։ Հաւանօրէն հաշտութեան վերջնական դաշնագրին ստորագրելու գործողութիւնք այս շաբթու աւարտին։

Մ. ՏԻՊՈՒԱ ԼԸԳԱՆ, ֆրանս. անդամ Ցունաստանի հակակշռի յանձնաժողովին, վաղը ճամբայ պիտի ելնէ դէպ Աթէնք։

ՀԵԼԼԷՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄ.—Օսմ. պաշտօնեայք յայտարարելով որ հաշտութեան նախաշաւիղներուն համաձայն, միայն առեւտրական շոգենաւերու երթեւեկութիւնն արտօնուած է, թոյլ չեն տար որ Արդայի ծովածոցին մէջ գտնուող հելլէն նաւատորմը դուրս ելնէ։

ԱԹԷՆՔԷ Հոկտ. 16 թուով կ'հեռագրեն թէ սահմանագծման յանձնաժողովոյ հելլէն պատուիրակները պատրաստ են դէպ ի Տոմոքօ ճամբայ ելնելու։

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Մեծ Տէրութ. անց, ըսեր է թէ Իզմիր ժամանած երկու հելլէն շոգենաւերու թոյլ չէ տրուեր որ նաւահանգիստ մտնեն։ Ցունաստան խնդրեր է Մեծ Տէրութիւններէն միջամտել, որպէս զի հաշտութեան նախաշաւիղներու նաւագնացութեան մասին տրամադրութիւնք ամբողջութեամբ գործադրուին։

ԿՐԵՏԷ.—Բ. Դուռն, օտար երկրաց օսմ. դեսպաններուն ուղղած ծանուցագրոյն մէջ, Իսլամաց բողոքներուն և Կրետէի արդի ցաւալի կացութեան վրայ խօսելով, առաջարկեր է կղզին գտնուող օսմ. զօրաց թիւն աւելցնել, որպէս զի միջազգային օտար զինուորաց հետ գործեն՝ Իսլամաց և Քրիստոնէից զէնքերն հաւաքելու համար։ Միանգամայն թէ՛ օսմ. և թէ օտար զօրաց հրամանատարութիւնն յանձնել օսմ. հրամանատարին։ Բ. Դուռն առաջարկեր է նաեւ որ Վէհ. Սուլթանը կարող կուսակալ մը անուանէ և կանոնաւոր ոստիկան-զինուորութիւն մը կազմակերպուի։ Կուսակալին անուանման համար Մեծ Տէրութեանց հաւանութիւնն ու վաւերացումն ստացուի և կուսակալն ալ օսմ. հպատակ ըլլայ։

—Հանեայէ կ'գրեն թէ, կ'ըսէ Իգտամ, Մեծ Տէրութիւնք պիտի չհակառակին՝ իրենց հաւանութեամբ օսմ. հպատակ քրիստոնեայ կուսակալի մը անուանման։

—Պերլինի օսմ. դեսպանը, Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսակցելով, յայտարարեր է թէ Վէհ. Սուլթանը կատարելապէս ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ Կրետէի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու։ Դեսպանն հաղորդեր է նաեւ՝ ծովակալաց կողմէ ոստիկան-զինուորաց խառն յանձնաժողով մը կազմուելուն դէմ եղած բողոքագիրը։

—Եւրոպական տէրութիւնք, կ'ըսէ Բեզերֆաշտէ հեռագիր մը, Բ. Դրան ծանուցագրին վրայ, որոշեր են անյապաղ Կրետէի խնդրոյն կարգադրութեամբն զբաղիլ։

—Գանիայէ կ'գրեն Հոկտ. 13 թուով թէ զինուորական շրջային եւրոպական զօրաց մէջ ժանտատենդ հարկած է եւ թէ օսմ. հիւանդանոցին մէջ 270 եւրոպական հիւանդ զինուորք կ'գտնուին։

—Կրետէի ապստամբաց պետերէն Հաճի Միխալիս Իրիսքորի գիւղին մէջ աճուրդի հաներ է Իսլամաց կալուածներն ու գոյքերը։

—Հանեայէ Հոկտ. 16 թուով կ'հեռագրեն թէ, կ'ըսէ Սապահ, Կրետէի տեղացի ոստիկան-զինուորք որք միջազգային զօրաց հրամանատարին տրամադրութեան տակ կ'գտնուէին, ծովակալաց կողմէ նորէն կուսակալի փոխանորդին հրամանին տակ դրուեր են։ Արնավուտ ոստիկան-զինուորք ծովակալաց տրամադրութեան տակ կ'գտնուին։

—Գերմանական թերթ մը կ'ըսէ թէ եւրոպական դաշնակներու և Բ. Դրան միջեւ բանակցութիւնք կ'կատարուին օսմ. կառավարութեան ծանուցագրոյն վրայ, որով կ'առաջարկէ իր տեսակէտներուն համաձայն լուծել կրետական խնդիրը։

—Լոնտոնի օսմանեան դեսպան Քոստաքի փաշա Անթոբուլօ վերջերս տեսակցելով Լ. Սալզպըրիի հետ, յանձներ է Բ. Դրան յուշագիրն ու ծանուցագիրը։ Անգլիոյ դահլիճը գումարուելով, խորհրդակցեր է կրետական խնդրոյն վրայ։

—Ռուսիոյ հեռագրական գործակալութիւնը կ'հերքէ լրագրաց այն լուրը թէ կոմս Մուրավիէվ Կրետէի խնդրոյն համար ծանուցագիր ղրկած ըլլայ Մեծ Տէրութեանց։

—Իտալեան Աւրորինի մարտանաւն անցեալ ԳՇ. Հանեա ժամանեց։ Ուրիշ մէկ քանի մարտանաւեր ալ կ'սպասուին. [illegible] ներկայութիւն անհրաժեշտ դատուեր է։ Թէեւ դեռ որոշում տրուած չէ յառաջապահ զօրքին կարգերու մէջ բարձր դիրքեր գրաւելու, սակայն Մալաքոս պիտի գրաւուի։ Աւստրեան մարտանաւ մ'ալ Բոլայէ ճամբայ ելեր է Սուտա երթալու։

—Իգտամ բոլորովին կ'հերքէ Սգանտարի Աթէնքէ ստացած սա լուրը. —«Հոս գտնուող Կրետէի պետերէ մին Հանեայի ռուս նաւային սպաներու միոյն կողմէ նամակ մը ստացաւ, յորում ըսուած է թէ Թուրքերու կողմէ կղզւոյն մէջ ի գործ դրուած մեքենայութեանց և երեւան հանուած գժտութեանց չնայելով, շատ մօտ ժամանակի մէջ Կրետէի ապագայ վարչութեան խնդիրը նկատողութեան պիտի առնուի։» Իգտամ այս լուրը հերքելուն առթիւ յիմար կ'անուանէ Սգանտարի թղթակիցն, ըսելով որ մեքենայութիւններ նիւթողն ու դժուարութիւններ յարուցանողներն օրինք են։ «Օսմ. կառավարութիւնն ակիզբէն ի վեր ամէն ջանք կ'ընէ Կրետական խնդիրը շուտ առաջ կ'րգադրելու։»

—Պերլինէ կ'հեռագրեն թէ օսմ. կառավարութիւնը ծանուցեր է Մեծ Տէրութեանց՝ պատժել Կրետէի մէջ խռովութեանց ու ոճրագործութեանց հեղինակները. կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել խաղաղութիւնը խանգարող արարքներու տեղի չտալու և պաշտպանել Իսլամներն որոց անգործութիւնն ու ապրուստի միջոցները խանգարուած են։

—Հռոմէ կ'հեռագրեն թէ Մեծ Տէրութեանց դաշնակները կ'բանակցին Բ. Դրան ծանուցագրոյն վրայ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ կողմէ հակակշռի յանձնաժողովին անդամ կարգուեցաւ արտաքին գործոց պաշտօնեաներէն ասպետ ֆոն Սէրապաֆ։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ քննիչ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ զօր. Մավրոմիխալիի նախագահութեամբ։

—Եորկիոս թագաւորն և Կոստանդինոս ու Եորկիոս իշխաններն անցեալ ԳՇ. Դադոյէ Աթէնք գացին։ Թագաւորը տեսակցեցաւ վարչապետին և ներքին ու ծովային նախարարներուն հետ։ Եորկիոս իշխան տեսակցեցաւ ծովային նախարարին հետ։

—Ելմտական նախարարը շրջաբերականաւ ծանոյց գաւառաց՝ փութացնել տուրք գանձումը։

—Հակակշռի յանձնաժողովոյ անդամ ու գերման պատուիրակներն Աթէնք ժամանեցին։

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ խնդիրը պիտի կարգադրուի հաշտութեան վերջնական դաշնագրի բանակցութիւններու պահուն և յետոյ երկու կողմի գերիները պիտի փոխանակուին։

ԲԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿԷ ուղղեալ հեռագիր մը ծանուցանելով [illegible] բանակցութիւնք քիչ օրէն պիտի [illegible], [illegible] մէջ Թուրքիոյ եւ Ցունաստանի առեւտրական յարաբերութիւնք պիտի վերականգնին։

ՎԻԷՆՆԱՅԷ հեռագիր մը կ'հերքէ թէ Թեսալիոյ եւ Մանաստիր վիլայէթի մէջ անդորրութիւնը խանգարուած ըլլայ։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ [illegible] դեսպանատան զինուորական կցորդն ու օգնականն այս իրիկուն Թեսալիա պիտի երթան պաշտօնով։

ՍԱՀՄԱՆԱԳԾՄԱՆ յանձնաժողովին ֆրանս. պատուիրակ հազարապետ Շագէ ՇԲ. մայրաքաղաքս եկաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԷՊՔԵՐՆ Ի ՀՌՈՄ.— Շարժուն հարստութեանց տուրքերու աւելնալուն առթիւ Հռոմի մէջ պատահած դէպքերուն վրայ սա տեղեկութիւնները կ'քաղենք վերջին սուրհանդակի թերթերէն.— Հռոմի վաճառականք ՇԲ. ի Կապիտոլ ժողով մը գումարելէ յետոյ իրենց մէջէն պատուիրակներ մը ղրկեցին ներքին գործոց նախարարութեան, շարժուն հարստութեանց տուրքին աւելնալուն վրայ բողոքելու։ Փողոցները մեծ բազմութիւն կար. պաշտօնատան դուռները գոց էին. անմիջապէս զինուորք բերուեցան։ Աղմուկը ծագեցաւ. բազմութիւն սուլեց. հրացանի ձայներ ալ տրուելով զինուորք եւ ոստիկանք միջամուխ եղան։ Աղմուկ յարուցանողներէն ոմն, 17 տարեկան երիտասարդ մը ձերբակալուեցաւ։ Ոստիկաններէն ու զինուորներէն ալ վիրաւորներ կան։ [illegible] պահուն՝ քսան [illegible] ալ 35 հոգի ձերբակալուեցան։ Ոստիկանութիւնն [illegible] բարեկարգութիւնը վերահաստատել [illegible] կէս օրէն չորս ժամ յետոյ քաղաքն հանդարտած էր. վաճառատուները բացուեցան։ Իրիկուան շրջուն պահակներ պտտեցան եւ բարեկարգութիւնը չխանգարուեցաւ։

—Հռոմէ Հոկտ. 12 թուով կ'գրեն թէ անկարգութեան հեղինակներն էին ծայրայեղներ որք անգործ գործաւորներու գլուխն անցած էին։ Նավոնայի հրապարակին մէջ ցուցարարներու թիւն 50,000ը գտած էր. մեծ մասամբ տուրք չվճարողներ էին, բայց կային սեղանաւորներ, բժիշկներ, գործարանատէրք և այլն որք ամէնէն աւելի կ'ննդուին այս տուրքէն։ Ձերբակալեալ մէկ քանիին գրպաններուն մէջ քարեր կային։ Զինուորաց առաջին անգամ երեւնալուն անձրեւի պէս քար տեղացեր է։ Հռոմի ժողովուրդն, որ ի բնէ խաղաղասէր է, ցաւ յայտներ է այս աղմուկներուն համար, զի կ'ուզէր խաղաղական ցոյց մ'ընել նոյն տրոց մասին բողոք մը մատուցանելու համար։

—Նախարարք անցեալ ԲՇ. երեկոյեան գումարուելով, որոշեցին դատարանի յանձնել ձերբակալեալներն, որոց մէջ կայ ընկերվարական Ավանդի լրագրոյ մէկ պաշտօնեան։ Նախարարք երկարօրէն խորհրդակցեցան նոր տրոց գանձումն առժամաբար դադրեցնելու և վերաքննութիւնն յառաջիկայ անդրուան յետաձգելու խնդրոյն վրայ, մանաւանդ որ շարժուն հարստութեան տրոց մասին Մ. Պրանքա օրինագիծ մը ներկայացուցած էր Երեսփ. Ժողովին. բայց վերջնական որոշում չտրուեցաւ, զի ելմտական նախարարը բացակայ էր։ Մ. Պրանքա [illegible] իր պաշտօնակիցներուն թէ գանձը [illegible] Ֆր. ի յաւելլալով մը, որովհետեւ մաքսատուրքերն այս տարի նախատեսուածէն աւելի պիտի ըլլան, որով նմանօրինակ հաւասարակշռութիւնը պիտի չխանգարուի։

—Հեռագիրը ծանոյց թէ Մ. Բուտինի յայտարարած էր վաճառականաց ներկայացուցիչներուն թէ օրէնքը պէտք է յարգել և թէ հարկահաններուն հրաման տրուած է որ յարմարին տուրք վճարողաց հետ։ Արդ, Հռոմէ Հոկտ. 13 թուական հեռագիր մը կ'ըսէ թէ վարչապետն խոստացեր է նաեւ որ այս մասին կառավարութեան վերջնական որոշումը պիտի հաղորդէ իրենց. բայց ներկայացուցիչք մինչեւ այդ օրը պատասխան ստացած չըլլալով, [illegible] ընկերութեանց [illegible] Մէկ քանի վաճառականք [illegible]

—Ընկերվարական երեսփոխանք [illegible]

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.— Սպարապետ Սըր Ուիլեըմ Լոքարդ իր բանակներով առժամաբար հանգստանալ Սամանա լեռանց վրայ, ուր պիտի մնայ մինչեւ որ սկսի Օրաքզաիներու դէմ յարձակումը։ Զօր. Պիկս որ պիտի կատարէ այս գործողութիւն, այժմ կողմերու մէջ հաւաքեր իր զօրքերը։ [illegible] Աֆրիտիներու դէմ ղրկուած անգլիահնդիկ զօրաց յառաջապահք անարգել Բոհաք հասան, անցնելով դժուարանցանելի և վտանգաւոր հանճանուն կիրճերը։ Զօրապետ [illegible] Ափրիտիներու դէմ ղրկուած զօրաբանակին վրայ լուր չառնուեցաւ։ Սըր Ուիլեըմ Լոքարդի այս արշաւանքը ցորչափ ի տեւէ, Լ. Մէթուին լրագրաց հեռագիրները գրաքննութենէ պիտի անցնէ։

—Սահմանագլխոյ [illegible] միշտ աղէկ լուրեր կու գան։ Զօր. [illegible] որ Պահառուրի Մահմետներուն հետ կ'կռուի, պիտի կրնայ ի մօտոյ իր գործն աւարտած նկատել ու զօրքերը ցրուել։ Մահմետներ 17—20 [illegible] հրոյան տարեր են [illegible] բանակը. չեն միացեր այն մէկ քանի մոլեռանդներու որք կ'պատրաստուէին գիշերային յարձակում մ'ընել անգլեհնդիկ բանակետին վրայ. այն յարձակումն [illegible] գիշերը պաշտպանութիւն ալ ըրեր են։

ԴՈՒԲՐԻՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Գերմանիոյ կայսրը խոստացեր է այցելել Դուբրինի ազգ. արուեստահանդէսին որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ տարի։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ անցեալ կիրակի հանդիսաւոր կերպով հանուեցան աճիւնները սերպ մեծ գրագէտ Վուք Սդէֆանովիչ Գարաճիչի, որ Սերպերու արդի լեզուն ստեղծեց, և իր վարպետին Քոբիդարի։ Ներկայ էին Եուկոսլավ ցեղին քաղաքական ու գրական բազմաթիւ ներկայացուցիչներ։ Գարաճիչի աճիւնը ԲՇ. ամփոփուեցաւ Պելկրատի մայր եկեղեցւոյն մէջ և Քոբիդարինն՝ ի Լայպախ։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ 64 երեսփոխանք, ինչպէս ծանուցինք, յիշատակագիր մը մատուցանելով Երեսփ. Ժողովոյ նախագահական ներկայացուցիչ Մր. Պալֆուրի, խնդրած էին փութով Երեսփ. Ժողով գումարել, որպէս զի անխտրական միջոցներ ձեռք առնուին Իրլանտայի նկատմամբ, որ նեղութեան մէջ է գետնախնձորի և արմտեաց բերքերուն պակսելուն պատճառաւ։ Մ. Պալֆուր պատասխանեց թէ Ժողովոյ յառաջիկայ նստաշրջանին Իրլանտայի հողային օրինաց խնդիրը նկատողութեան պիտի չառնուի և թէ կառավարութիւնը, թէեւ կ'ցաւի իրեն տեղեկագրուած պարագաներուն վրայ, սակայն չի կարծեր որ բաւական ըլլան Խորհրդարանին անժամանակ բացումն արդարացնելու։ Այսու հանդերձ, գործադիր իշխանութիւնը կրնայ յառաջիկային Խորհրդարանին վաւերացնել տալու պայմանաւ, հարկ եղածն ի գործ դնել, առանց նստաշրջանի վերամուտը փութացնելու։

ՄԱՏՐԻՏԷ կ'հեռագրեն թէ Մ. Նահանգաց դեսպանն անցեալ ԳՇ. խնամակալ թագուհւոյն ներկայացեր է։ Կ'ըսուի թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի ջանայ Քուպացւոց ընդունել տալ Սակաստայի դահլիճին առաջարկած ինքնօրինութիւնը։ Եթէ չյաջողի, պիտի արգիլէ եղեր Մ. Նահանգները գտնուող Քուպայի ապստամբապետաց շարժումները։ Նիւ Եորք ապաստանող այն Քուպացիք, որք ինքնօրինութեան կուսակից են, որոշեր են աջակցիլ Սակաստայի դահլիճին խաղաղեցուցման գործին, և Քուպա դառնալ ինքնօրէնութիւնն հաստատելու պէս։

ԱՆՏՐԷ Ի ԲԵՒԵՌ.— [illegible] շոգենաւին նմանապէս որ Անտրէի արշաւախմբին ձգած աղաւնին ստացեր էր, [illegible] կարծեց թէ յուլիս 15էն 29, [illegible] Սփիցպերկի հիւսիսային կողմը [illegible] հովերը կ'տիրեն։

ԳԻՐՄԱՆԻԱ.— Անցեալ ԲՇ. գիշեր [illegible]

ԿԱՒԿԱՍԻԱ.— [illegible] թէ [illegible] գիւղից [illegible] փախցրել են երեք փոքր երեխաներ։ Ամբողջ գիւղն իրար են անցել, բայց ոչ մի հետք չկար հեռաւոր լինել երեխաների փախցնողների, որովհետեւ տեղական ազգաբնակութիւնը զէնք չունի ինքնապաշտպանութեան համար։ Ցայժմ էլ թէ ոչ մի նշան [illegible] երեխաներին, [illegible] լեզգիներն երբեք չեն [illegible] վերջին պատերազմի ժամանակ նոյնպէս կորան այդ գիւղից մի քանի երեխաներ, որոնց գտնելու ոչ մի հնար չեղաւ։ Այժմ լեզգիները կրկին սկսել են յարձակումներ գործել վրաց գիւղերի վրայ եւ երբեմն նոյն իսկ սպանութիւններ են կատարում։

«—Մեծ Ղարաքիլիսայից գրում են. —Մեր աւանի անունը հռչակուած է իբրեւ գեղեցկուհիների անկիւն, որ հետեւանք է մեր պատմական օդի ու ջրի։ Բայց Ղարաքիլիսի հռչակը գալիս է [illegible] տարածուած է աւելի իր գործարաններով։ Մեր [illegible] պատրաստուած [illegible] ճաշակով [illegible] են։ Ուրիշ գիւղերում գործելու համար օրինակները մեծ մասամբ են տանում։ [illegible] կան որ 400-500 [illegible] փող արժեն։ Վարպետ կանայք օրական վարձ ստանում են հազիւ 15-20 կ.։»

«—Մի քանի օր առաջ Թիֆլիզի ծխախոտի մի քանի գործարանների բանուորները բանը թող էին եղել, որովհետեւ գործարանատէրերը նոր մեքենաներ ստացած լինելով բանուորների վարձը պակասեցրել էին, հազար հատ չինուած գլանակների համար նախանուած վարձը 5 կոպեկով պակասեցնելով՝ Շնորհիւ ոստիկանական միջամտութեան, բանուորները, թուով մօտ հազար հոգի, վերսկսեցին իրենց աշխատանքը։

«—Առաջիկայ ձմրան Ռուսաստանում հացի պակասութեան վտանգը հետզհետէ աւելանում է։ Հեռագրական վերջին տեղեկութիւնները հաղորդում են թէ Դոնի շրջանի և Հիւսիսային Կովկասի [illegible] միջինից աւելի ստոր է. գարիանը և գարին նոյնպէս քիչ է և յատկութեամբ վատ։ Աշնանացանը դեռ չէ ծլած։ Կալուգայի նահանգի ցանքերը նոյնպէս ամեն տեղ վատ են, եւ հացի փութը բարձրացել է մինչեւ 85 կոպ. [illegible] անցեալ տարուանից երկու անգամ պակաս է։»

ՀԵՌԱԳԻՐՔ

ԲԷՆԹԱ, 15 Հոկտ.—Բէշդէր Լոյտ, խօսելով Ֆիկառօի թղթակցին՝ պուլկար պետական անձնաւորութեանց հետ ունեցած տեսակցութեան վրայ, կ'յիշեցնէ Սերպիոյ և Պուլկարիոյ համաձայնութիւնը. ծաղրելի կ'գտնէ պալքանեան դաշնակցութեան մը գաղափարն և կ'յայտարարէ թէ Եւրոպա ապագային պիտի կրնայ թող չտալ բախտախնդիրներու որ խռովութիւններ գործեն։

ՎԻԷՆՆԱ.—Աղեքսանդր թագաւորն ու հայրն հոս ժամանեցին Բարիզէ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇԲ. առաւօտ Բերայի Պրուսա փողոցն արտասովոր բազմութիւն մ'կար հայ եւ օտարազգի նշանաւոր անձնաւորութեանց, որք եկած էին վերջին յարգանք մ'ընել ողբացեալ Տքթ. Սէրվիչէն էֆ.ի յիշատակին։ Ժամը ճիշտ 4½ին կազմուեցաւ յուղարկաւորական թափօրն, որուն առջեւէն կ'երթային թաղապետական եւ հայրօգնուր [illegible] պաշտօնատար բարապանք, [illegible] Ս. Գալուստ) Մանկանցէն 20ի չափ աշակերտք, երգեցիկ դպիրներ եւ բազմաթիւ վարդապետներ և քահանաներ, Մուրատեանց Տ. Մելքիսեդեկ, և Դիմաքսեան Տ. Հմայեակ եպիսկոպոսներ։ Հանգուցեալին կուգար դագաղը, որուն առջեւէն թաւշեայ բարձի մը վրայ կ'տարուէին շքանշանները։ Դագաղին ծայրը բռնած էին Զէքէրիա փաշա, Տէլլաստրա Ֆահիք փաշա, Նաֆիլեան փաշա, Տքթ. Նազարեան էֆ. Պասրիճ էֆ. Գըլպէնկեան Է. Վահան էֆ. Խասեան. իսկ կերպասները բռնած էին Տքթ. Տիգրան էֆ. Աճէմեան, Տքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան, Տքթ. Գառնիկ էֆ. Շահազեան, Տքթ. Մաքսուտ էֆ. Ճէմճէմեան, Ֆրիտմր էֆ. [illegible] Մ. Նօրիքս։ Ներկայից մէջ կ'նշմարուէին, [illegible] փաշա, Մէնէկշէ [illegible] փաշա, [illegible] Ֆարամթէնոսիի էֆ., [illegible] փաշա, Յովհաննէս էֆ. Նուրեան, Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, Արիկ էֆ. Ուանէսեան Պետրոս էֆ. Փուլուլճեան, Զարեհ Տիկէր էֆ. Մինասեան էֆ. որ հանրօգուտ ընկերութեանց նախագահութեան կողմէ ղրկուած էր, Մարկոսեան էֆ. Էլիաս էֆ. Զայեան, Ստեփան փաշա Արսլանեան, Միքայէլ էֆ. Ցաղրեան, Ցարութիւն էֆ. Թոսունեան, Տքթ. Միլիքը Ֆքֆ. Սարէլ, Տքթ. Մէլինէճեան, Մ. Սէլիճ Մ. Հէլկոնէն, Հօճի էֆ. [illegible] և օտարազգի երեւելեաց ընտիր բազմութիւն մը։ Ազգ. Վարչութիւնն և Ուս. Խորհուրդը գրեթէ ամբողջովին ներկայ էին։ Իբրեւ աշակերտ դագաղին կը հետեւէին հանգուցեալին զաւակը Գաբրիէլ Սերվիչեն էֆ., եւ փեսայն Տքթ. Յովհաննէսեան էֆ.։ Թափօրն Ս. Երրորդութեան եկեղեցին հասնելով, Ս. Պատրիարքը տաճարին կոնքին մէջ դիմաւորեց զայն։ Եկեղեցին պարագային պատշաճ մռայլ շքեղութեամբ մը լուսազարդուած էր։ Հոգեհանգստեան արարողութեանց աւարտումէն յետոյ, Ս. Պատրիարքը խօսեցաւ սրտայոյզ դամբանական մը, որուն մէջ ողբ. Տքթ. Սէրվիչէն էֆ.ի կեանքը պատմեց իր ընդհ. գծերուն մէջ. յիշեց անոր համեստ մանկութիւնն, եւ յամառ աշխատութիւնը լեզուաց եւ գիտութեանց մէջ յառաջանալու համար։ Իր անվհատ ջանքին շնորհիւ էր որ յաջողեցաւ Բարիզ եւ Իտալիա երթալով ուսանիլ բժշկութիւն, եւ վերադարձին ուսուցիչ կարգուեցաւ Կայս. Նորահաստատ բժշկական վարժարանին. Ս. Պատրիարքը Սերվիչէն էֆ.ն ներկայացուց իբր բժիշկ, իբր ազգ. գործիչ եւ իբր բարեպաշտ քրիստոնեայ. յիշեց առ Ազգն մատուցած ծա-

ռայութիւններն, իր անդամակցութիւնն ազգ. Ժողովոց մէջ, իր մասնակցութիւնն ազգ. օրինագրքին խմբագրութեան մէջ, որուն հիմնադիրներէն մին եղաւ, իր ատենապետութիւնն ազգ. Վարչութեան, եւ վերջապէս ազգ. ամէն գործերու հետ ունեցած սերտ կապակցութիւնն, որոց շնորհիւ ազգին առաջին եւ ամենաբարձր անձնաւորութիւններէ մին եղած է։ Յիշեց իր հաւատարմութիւնն առ Օսմ. Տէրութիւնն, որով հաւասարապէս օգտակար եղած է Տէրութեան եւ Ազգին։

Դամբանականէն ետք, որ մեծ տպաւորութիւն թողուց յուղարկաւորաց վրայ, Ս. Պատրիարքն Հոգւոյն ըսելով, դագաղը դրուեցաւ մեռելակիր կառքն եւ Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունն առաջնորդուելով, իրեն յատուկ դամբարանին մէջ ամփոփուեցաւ։ Մեռելակիր կառքին կ'հետեւէին յուղարկաւորաց բազմաթիւ կառքեր։ Գերեզմանատան մէջ, կրօնական արարողութեանց աւարտումէն ետք, Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, յուղարկաւոր բարեկամաց առաջարկութեան վրայ, յուզեալ շեշտերով երկու խօսք ուղղեց իբր հրաժեշտի վերջին ողջոյն ի յիշատակ հանգուցելոյն, ըսաւ թէ անոր բազմաբեղուն կեանքին կորուստը սովորական կորուստ մը չէ, թէ ընտիր յատկութիւններն որոցմով օժտուած էր նա, հասուցած էին զինք ի կատարեալ մարդկութիւն, եւ ըրած էին տիպար անխոնջ աշխատութեան, ճշմարտախօսութեան, ուղղախոհութեան եւ միանգամայն իրապէս օգտակար Ազգին, Տէրութեան և համայն մարդկութեան։— Տքդ. Թորգոմեան եւս յուզեալ խօսքերով հուսկ ողջոյն մը արտասանեց գերեզմանին վրայ։

—Ս. Պատրիարքն Ուր. Կայսր. Պալատ երթալով, տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Ա. քարտուղար Թահսին պէյի հետ։

—Ս. Պատրիարքն այսօր այցելութիւն կուտայ Գում-Գափուի չորս թաղերու միացեալ ազգ. վարժարանաց։

—Մշոյ ընդհ. Վանահայր-Առաջնորդի փոխանորդ Տ. Վարդան Վ. Յակոբեան՝ Մշոյ վանքերուն գործերը վարելու համար Պատրիարքարանէ խնդրած ըլլալով քանի մը կարող վարդապետներ ղրկել, յանձնարարուեցաւ իրեն՝ իրաւասութիւն Վանքի վարդապետներուն և միաբաններուն կատարեալ մէկ ցուցակը ղրկել, նշանակելով անոնց անունը, մականունը, պաշտօնը, կարգութեան աստիճանը, մատուցած ծառայութիւնքն եւ ուրիշ հարկ եղած ծանօթութիւններ անոնց վիճակին և ընթացքին նկատմամբ։

—Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը՝ ի նկատ առնլով Նիւ-Գարուի ... երէց Տ. Խաչատուր քհնյ.ի 17 տարիէ ի վեր ... այդ հաստատութեան նկատմամբ ցոյց տուած հոգածութիւնն, ... ամէն տարի ըրած հանգանակութեանց շնորհիւ Ծննդեան մը համար կ'հայթայթէ հիւանդաց և ... միանգամայն կ'օժանդակէ նոր կալուածոց գնման, այդ բազմաշխատ քննչին փոխարինութիւն մ'ընելու համար կարգադրած էր որ յետ մահուան ամէն տարի Հիւանդանոցի մատրան մէջ Վերացման Խաչի օրը Ս. Պատարագ եւ Հոգեհանգիստ կատարուի անոր յիշատակին։ Հոգաբարձութեան խնդրանաց վրայ, Ս. Պատրիարքը վաւերացնելով այս կարգադրութիւնը, մասնաւոր գրերով ծանոյց թէ՛ Հոգաբարձութեան և թէ Տ. Խաչատուր Հօր, յանձնարարելով առաջնոյն Ծարկ եղած արձանագրութիւնն ընել Հիւանդանոցի Դիւանին մէջ ի գիտութիւն ապագայից։

—Աղան Ծ. Վ. որ յառաջիկայ ԴՇ. կամ ԵՇ. կ'մեկնի յԱրմաշ, առ այժմ 6-7 հատը միայն պիտի տանի ընտրուած քսան անոք տղաքներէն, որք ընտրուած են յետ բժշկական քննութեան։ Մնացեալներն ապա պիտի ղրկուին հետզհետէ։

—Կեդր. Վարժարանի Բ. դասարանն այսօր բացուեցաւ։ Առայժմ 13 աշակերտ կայ։

—Երէկ Տ. Հմայեակ եպս. Դիմաքսեան հանդիսաւոր Պատարագ մատոյց ի հանգիստ համայն ննջեցելոց Տատեան գերդաստանին։ Բարձր. Յարութիւն փաշա իր զբաղմանց պատճառաւ չէր կրցած ներկայ գտնուիլ. ի դիմաց իրեն կ'գտնուէին Օր. Փայլինէ եւ Տրդատ պէյ Տատեան։ Ս. Պատարագիչը քարոզ մը խօսեցաւ. թուեց Տատեանց գերդաստանին ամբողջ դարէ մը ի վեր առ ազգն եւ առ Եկեղեցին մատուցած ծառայութիւնները։ Ժամերգութեանց աւարտումէն վերջ, հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուեցաւ եկեղեցւոյ շուրջը գտնուած Տատեանց դամբարաններու վրայ։ Հմայեակ եպս. Էլիաս էֆ. Զայեանի տունն հիւրասիրուեցաւ, ուր ի պատիւ իրեն սեղան մը տրուեցաւ։ Ներկայ էին նաեւ Տատեանց գերդաստանի անդամները։

—Բարեկեցիկ Ռուսահայ մը, Պ. Գրիգոր Մեզվինեան, որ Սեպտ. 14ին վախճանած է ի Տփղիս, 59,300 րուբլի կտակեր է զանազան բարեգործական նպատակներու։

—Երէկ առաւօտ Տ. Աղան Ծ. Վ. Արծրունի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատոյց Մայր-եկեղեցւոյ մէջ, ըստ խնդրանաց Գում-Գափուի ժողովրդեան, եւ այս առթիւ հմտալից քարոզ մը խօսեցաւ։

—Տ. Ներսէս Վ. Դանիէլեանց երէկ առաւօտ Մայր-եկեղեցի իջնելով, մասնակցեցաւ օրուան ժամերգութեանց։

—Մ. Երուսաղեմայ միաբան Տ. Արսէն Վ. Գէորգեան, որ Կրօն. Ժողովոյ որոշմամբ Արմաշ ղրկուած էր, երէկ մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—Այսօր Տ. Աղան Ծ. Վ. Արծրունի փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Բերայի անգլ. եկեղեցւոյ երէցին, որ ամէ առաջ Տ. Բաբգէն Ծ. Վ.ի հետ Արմաշի Դպրեվանքը գացած էր և լաւ տպաւորութեամբ վերադարձած։ — Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Դուրեան Հայոց Եկեղեցին ներկայացնող գրութիւն մը պատրաստած է, յիշեալ երէցին տրուելու համար։ Որովհետեւ Երիցականք կամ անկլիքան Եկեղեցին, ինչպէս եւ բոլոր արեւմտեան Եկեղեցիք՝ Հայ. Եկեղեցւոյ վաւերականութիւնը չգիտնալով, զՀայս Եւտիքական կ'կոչեն։

—Դուրեան Տ. Թաթուլ Վ., որ կրթական եւ հովուական իրկին պաշտօններով Գլուսա կ'գտնուէր, մայրաքաղաքս վերադարձաւ առջի օր։

—Ակնէ եկած 25 ուսանողներէն 13ն աղջիկ են և 12ը մանչ, որոց կ'ընկերակցէին ու կ'սպասաւորէին չորս Հայկուհիներ։—Բալուէ սպասուած 11 ուսանողներն ալ առջի օրը ժամանեցին Կ. Պոլիս։ Ասոնք ամէնքն ալ Ազգ. Հիւանդանոց առաջնորդուած են ի պատսպարութիւն։

—Սկիւտարի Նոր Թաղի Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութիւնը վաւերացուած ըլլալով Քաղ. Ժողովէն, ՇԲ. որ Պատրիարքական կոնդակը ղրկուեցաւ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Աւագերէցին։

—Կ'լսենք թէ Տ. Նիկողոս եպս. կը մեկնի ի Մուշ։

—Ուր. երեկոյ փրանծ դեսպանատան քարտուղարներէն մին Ս. Պատրիարքին բնակարանն երթալով տեսակցեցաւ հետը։

—Գրիգոր էֆ. Սէլիմբէկեան Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն կալուածոց պաշտպանութեան գործին մէջ ծառայութիւններ մատուցած ըլլալով, կեդր. Վարժարանի Խնամակալութիւնն որ կը մատակարարէ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ գործերն ալ, գոհունակութիւն յայտնած էր այս մասին։ Ս. Պատրիարքն օրհնութեան կոնդակ մը ղրկեց յիշեալ էֆ.ին։

—Երուսաղէմեան.— Անցեալ ուրբաթ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ դպրապետին և իր նախորդին նկատմամբ Բերայի այցելու մը գիտողագրին ի պատասխան կ'խնդրուի մեզմէ ծանուցանել թէ հակառակութիւն չկայ մէջերնին։ Ուրախ ենք։ Նմանապէս կը խնդրուի յայտնել թէ դպրապետին նոյն օր երգած «Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ» քումը ճիշդ կ'նմանի «Դարձ անձն իմ» սաղմոսին կամ «Ի քեզ Տէր յուսացայ» կանոնագլուխին եւլն. և թէ Հայ. եկեղեցական եղանակներ իրենց գրէթէ համապատասխանողն ունին քաղ. երաժշտութեան մէջ. Գ.Զ.ն՝ Հիճազին, ադոր դարձուածքը՝ Էվճին, Բ.Զ.ն Հիւսէյնիին եւլն։ Այս վերջին կարծեաց համամիտ չի գտնուիր ԶԱՅՐՄԱՅՐ ԴՊԻՐ, որուն մէկ գրութիւնն հրատարակած ենք մեր այս աւուր թուոյն Ա. երեսին մէջ։ Երաժիշտ դասատուաց, եւ Հայ. Եկեղեցւոյ երաժշտութիւնը սիրողներուն ուշադրութեան կ'յանձնենք այդ յօդուածը։

Այս առթիւ աւելորդ չենք համարիր յայտնել մեր ընթերցողաց, թէ ԶԱՅՐՄԱՅՐ ԴՊԻՐ ունի գրել յայսմհետէ լրագրոյս մէջ զանազան նիւթերու վրայ. «Դպիր» բառէն պէտք չէ հետեւցնել թէ իր գրութիւնք զուտ եկեղեցական երաժշտութեան շուրջը պիտի դառնան. «Դպիր» որմէ եկած է «դպրութիւնք» բառն իբր հոմանիշ «գրականութեան», առնելու է իր հին ընդարձակագոյն իմաստով։

ԽԱՍԳԵՂՑԻ ՀԱՐՍԻՆ համար Արապկիրցի Մուրատ էֆ. Այճեան ՇԲ. որ լրագրոյս հրատարակուելէն յետոյ, ղրկած է մեզ մանրալէտ մը, Ինճեհեան Եղբարք՝ բուրդ շալ մը, սէնթ գիւռ գօտի եւ անձեռոցներ. Ա. Ե.՝ բուրդ գուլպաներ։ Վերջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Առեւտրական և Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան առեւտրական ճիւղին օգնական անուանեցաւ նոյն վարչութեան Ա. քարտուղար Սուլէհի պէյ, որուն յաջորդեց նոյն ճիւղին դիւանին քարտուղար Ալի պէյ։

— Վանայ նահանգին Մէքթուպճի անուանեցաւ Էտիրնէի նահանգին թղթակցութեանց դիւանին քարտուղար Րէշիդ էֆ.։

—Բ. կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Ռուսիոյ հնագիտական վարժարանին տնօրէն Մ. Ուսբէնսքիի։ Բ. կարգի Մէճիտիյէ՝ նոյն դեսպանատան Բ. թարգման Մ. Եագոպլէվի։

—Ա. կարգի Շէֆգաթ՝ Էպուլհիւտա էֆ.ի երկու աղջիկներուն եւ Բ. կարգի Շէֆգաթ՝ Ռուսիոյ հնագիտական վարժարանին տնօրէն Մ. Ուսբէնսքիի կնոջ։

—Լիագաթի ոսկի եւ արծաթ շքադրամ՝ Թոփհանէի բժշկապետ Հաճի Էմին փաշայի։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՄՈՒՆՔ

«Պուլկարիոյ իշխանապետութիւնը Ս. Ալեքսանդր պատուանշանը տուաւ Սպարթայի Բիգա փաշայի։ Կայս. իրատէ մը արտօնեց այդ պատուանշանի գործածութիւնը։»

ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Վիէննայէ կ'հեռագրեն թէ, կ'ըսէ Իգտամ, Անատօլուի կայս. նահանգաց և Մակեդոնիայի մէջ կատարեալ խաղաղութիւն եւ անդորրութիւն կ'տիրէ։

ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ.— Բարիզէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ստոյգ չէ սակայն մէջ ելած այն լուր թէ օսմ. կառավարութիւնը փոխառութիւն մը պիտի կնքէ։ Այս լուր առաջ եկած է այն ձեռնարկներէն զորս փրանսացի, գերմանացի ու պելժիացի դրամատէրք ըրած են՝ օսմ. կառավարութեան մօտ փոխառութեան մը համար։

ԹԷՀՐԱՆԻ օսմ. դեսպանատան գործակատարի պաշտօնը կ'վարէ զինուորական կցորդ դեր-ընդ. Էմին պէյ։

ԾՈՎԱՅԻՆ վարժարանին համար նոր կազմակերպութիւնք պիտի ըլլան, մանաւանդ ուսանողաց նաւային մարզանքներ կատարել տալու մասին։

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԻՆ Ա. Թիկնապահ Ճէմալ փաշայի աղջիկն ամուսնացաւ Շիրքէթի Խայրիյէի Ա. քարտուղար Ալի պէյի հետ։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ Սէլամէթ շոգենաւը ՇԲ. գիշեր 350 գրաստներով Սեւ ծովէն եկաւ եւ ուղղակի Սելանիկ ուղեւորեցաւ։

ԱՐՄՏԵԱՑ գիներն ինկած ըլլալով, Իզմիրի մէջ հացին օխան հինգ փարա իջեր է։

ԳԵՐՄԱՆ ՆԱՒԱՑԻՆ երեք գործարան ընկերութիւն մը կազմեր են՝ պայմանագրութիւն կնքելու օսմ. կառավարութեան հետ, որպէս զի օսմ. նաւատորմի ի նորոյ կազմակերպին։

—Անգլ. Արմսդրօնկ զինագործարանին ներկայացուցիչն ՇԲ. այս առթիւ տեսակցեցաւ ծովային նախարարին հետ։ Գերմանիոյ Ճերմանիա զինագործարանին անօրէնն ալ այս նպատակաւ Կ. Պոլիս կուգայ։ Անգլ. ուրիշ գործարան մ'ալ նմոյշներ ներկայացուցեր է, որոց համաձայն նոր մարտանաւք պիտի ունենան 403 ոտք երկայնութիւն, 1400 թոնօ տարողութիւն, 14,000 ձիու ոյժով մեքենայ եւ ժամը 18 մղոն արագութիւն։ Զանազան թնդանօթներ եւ թորփիլի խողովակներ ալ պիտի ըլլան։

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ դեսպանին ամուսինը Տիկին Ստէնպօք ՇԲ. մայրաքաղաքս դարձաւ Արեւելեան Ճեպընթացով։

ՌՈՒՍ դեսպանատան նոր պահականաւը՝ Դէրէկ ՇԲ. Սեւ ծովէն հոս ժամանեց եւ Պէօյիւքտէրէի առջեւ երկաթ նետեց։

ԱՀՄԷՏ ՌԱՍԻՄ ՓԱՇԱ, անդամ քաղաքային ճիւղին Պետական Խորհրդոյ, ՈՒՐ. իրիկուն մեռաւ իր բնակարանին մէջ ի Գանլըճա։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ դեսպանատան գործակատարը ՇԲ. Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին եւ արտաքին գործոց նախարարին հետ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դեսպանն իր որդւոյն, աղջկան, խորհրդականին եւ այլոց հետ ՇԲ. Դարտանէլ գնաց Լօրէլէյ պահականաւով։ Դեսպանն հին Տրովադայի աւերակները պիտի այցելէ եւ յետոյ մինչեւ Դէնէտոս կղզին պտոյտ մը կատարելով վաղը Կ. Պոլիս պիտի դառնայ։

ՄԱՔՍԱՑԻՆ վերատեսչութիւնը ծանոյց ամէն կողմ արգիլել այն յանձնակատարներն ու առեւտրական միջնորդներն որք տարեկան երեք հարիւր ղրուշի տուրքը չեն վճարած։

ԴԱՂԹԱԿԱՆՔ.— Ռուսիայէ գաղթած Նողայներէ 181 հոգի Էնկիւրի ժամներ են, ուր բնակութիւն պիտի հաստատեն։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ տեսակ մը ճճի մեծ վնաս կ'հասցնէ եգիպտացորենին։ Միայն Կիզէի մէջ 36,000 փէտան արտի վրայ անկուած եգիպտացորեններ բնաջինջ եղեր են։

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆ.—ՇԲ. ի Ղալաթիա Օսմ. Պանքային ետին գտնուած Այազմա փողոցին մէջ ոստիկանք գինետուն մը եւ տուն մը խուզարկեցին գողօններ գտնելու. մէկ քանի մարդեր ձերբակալուեցան։

ԷՏԻՐՆԷԻ Աքտէքալու գաւառակին անտառաց քննիչի փոխանորդ անուանեցաւ Այտընի անտառաց քննիչի օգնական Երուանդ էֆ։

Մ. ԵԱՏՈՎՍՔԻ, ռուս դեսպանատան գործակատարը. ՇԲ, Պրուսա գնաց։

ՁՄԵՌ.—Անցեալ շաբթու Վոտինայի, Բրիշթինայի, Միդրովիցայի և Ֆրեզվիքի կողմերը ձիւն տեղացեր է։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Քէօբրիւլի գաւառակին մօտ լերան մը վրայ գտնուած ահագին ժայռ մը երկուքի բաժնուելով, մէկ մասն հազար մետր երկայնութեամբ հովտի մը մէջ ինկեր է. անկման պահուն սոսկալի որոտումներ լսուելով ժողովուրդը վախցեր է։ Հետեւեալ օրը լերան իջած մասին մօտ ծառուտ տեղ մը երկու հարիւր մետրի չափ բարձրացեր է ծառերով միասին։

ԽԱԲԵԲԱՑՈՒԹԻՒՆ.—Ոստիկանութիւնն Այտէֆանոսի մօտերը ձերբակալեց Իտալացի մը որ արեւելեան երկաթուղեաց պաշտօնեայ Մ. Միլլէրի նախորդ սպասաւորն էր և Մ. Միլլէրի այցետոմսերով ոսկերիչներէ գոհարեղէն և զանազան վաճառականներէ ապրանք առած է ինքզինքը միշտ Մ. Միլլէրի սպասաւորը ներկայացնելով։

ԱՒՍՏՐԵԱՆ դեսպանատան Հոսֆ պահականաւուն մէկ մակոյկն որուն մէջ կային 10 նաւաստի, առջի օրը Պէօյիւքտէրէի առջեւ շրջեցաւ, բայց մէջը գտնուողներն ազատուեցան։

ԼՈՆՏՈՆ ԱՍԻՒՐԱՆՍ ՔՈՐՓՈՐԱՍԻՕՆ

Պատիւ ունի դարձեալ ծանուցանել իր Պատ. յաճախորդաց թէ իր միակ Գործակալք են այժմ

Պ. Պ. ՃՈՆ Ռ. ԹՈՄՍԸՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

Թոմոն խան, Պոլիս

Հետեւապէս ամէն զեկոյց ի մասին փոխադրութեանց, տեղափոխութեան, նորոգման կամ ի նորոյ հանման ապահովագրական մուրհակներու, կամ ուրիշ ո և է փոփոխման մուրհակներու մէջ գործակալներու ձեռամբ, պէտք է յղուի ուղղակի վերոյիշեալ գործակալութեան, ուր ամէն գործ ընդ փոյթ պիտի անօրինուի։

3—2 Լոնտոն Ասիւրանս Քորփորասիօն

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

ՀՌՈՄ, 17 Հոկտ.— Կառավարութիւնը խոստացած ըլլալով երկաթուղեաց տուրքին գանձման մասին բարեփոխումներ ընել, շարժուն հարստութեանց տուրքին ընդդիմացող մասնախումբը լուծուեցաւ շնորհակալութեան ուղերձ մը քուէարկելով նախարարութեան։

ՄԱՏՐԻՏ.—Մարէշալ Պլանգօ վաղը կ'մեկնի Քուպա, զօր. Վէյլէրի յաջորդելու. իրեն կ'ընկերանան սպայակոյտի հինգ սպաներ։

ՍԷՆ-ՔԱՆԹԷՆ (Ֆրանսա).—Արտաքին գործոց նախարար Մ. Հանոթօ՝ ներկայ գտնուեցաւ իրեն ի պատիւ իր քաղաքացի ընկերներու կողմէ կազմակերպուած հացկերոյթի մը, ուր արտաքին քաղաքականութեան վրայ ճառ մը խօսեցաւ իրեն։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ազգային բարեհամբաւ ուսուցիչ մը պատրաստ է այցելել երկու սեռէ փափաքողաց դասախօսելու համար վարժարանի մը ծրագրին բոլոր դասերը. լեզուներ, մաթեմաթիք, գիտութիւնք, նաեւ տոմարակալութիւն և վաճառականական գիտելիք։ Թաղային վարժարանաց մէջ ալ պաշտօն կ'ստանձնէ։ Դիմել Պալենց Գրատունն ի Զաքմաքճըլար։ 5—5

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Բնաշխարհիկ աշխատակից մը, քաջ գերմանագէտ, պատրաստ է գերմաներէնի դասեր տալ դպրոցներու և տուներու մէջ։ Անգլիերէն եւ ֆրանսերէն ալ կ'ուսուցանէ։ 1892 տարւոյ Ռուսական խորհրդէն ուսուցչի վկայական ունի։ Դիմել ի Խմբագրատուն։ 5—5

ՏՈՔԹՈՐ Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լցնեն, ջանով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, (ըստ տարիքի), «Սկոարիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ Թմբեցուցիչ դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայի յարկը հիւզ Զըղալըպճեանց դէմ)։

Պ. ... յանձնարարել կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը Թիւ 1 Նոր բացուած Իզմիրլեանի փողոց ամէն օր։

Յ. Գ. — Հաւասարելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժներու, Կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ միւս կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղին։

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վագֆէն, Բերա, Գամէր Խաթուն թաղ Գըրնավուլա փողոց թիւ 3 քարուկիր տունը Ս. Եկեղեցւոյս մահլուլ մնացած ըլլալով՝ աճուրդի դրուած է։ Գնել փափաքողք կ'հրաւիրուին, թուականէս մինչ 31 օր, ներկայանալ ի Խորհրդարան Ս. Եկեղեցւոյս։

Ատենադպիր Վ. Ատենապետ
Յ. Մարտիրեան Մ. Հարէնց
5—2

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ա. ՊԻՐՊԷՐԵԱՆ

Հաստատեալ 1882

Կ. Պոլիս, Պաղը Ալի ճաթալճա թիւ 12

Եւրոպեան Գրատունն ընդարձակ յարաբերութիւն ունի Եւրոպայի ամէնէն մեծ գրավաճառաց եւ հրատարակչաց հետ։— Եւրոպեան Գրատան մէջ միշտ պատրաստ մթերք մը կայ ֆրանսերէն գրքերու՝ գիտական, գրական, վիպական, բանասիրական, պատմական, աշխարհագրական, բժշկական, դեղագործական եւայլն։— Եւրոպեան Գրատունն հարուստ հաւաքածոյ մ'ունի աշխարհագրական քարտէսներու, ատլասներու, բարձրաքանդակ քարտէսներու, և ամէն երկիրներու մանաւանդ եւրոպական եւ ասիական Թուրքիոյ աշխարհագրական քարտէսներու։ Որոնք կրնան գոհացնել ամէնէն խստապահանջները։— Ունի զանազան լեզուէ բառարաններ, խօսակցութեան գրքեր եւ լեզու սորվելու նորագոյն մեթոտներ (ֆրանսերէնով)։— Միշտ պատրաստ կ'գտնուին ֆրանս. ամէնէն մեծ հանճարներու «Դլուխ-գործոց»ներն, ինչպէս նաեւ նորագոյն վէպեր։— Կը գտնուին նախնեաց մատենագրութենէն բազմաթիւ հատորներ, ինչպէս նաեւ ֆրանսացի դասական հեղինակաց կորմ ծեր։— Կան ֆրանսերէն լեզուաւ ամէն տեսակ դասագրքեր, նորավարժից համար ընթերցանութեան հրահանգիչ գրքեր, վիպակներ եւլն. եւլն։— Ունի ֆրանսերէն ժողովրդական մատենադարաններէ բազմաթիւ հատորներ՝ սկսեալ 10 սանթիմէն։— Ծոխագոյն մթերք մը կայ ֆրանսերէն պատկերազարդ շաբաթական հրատարակութեանց, Բարիզի գեղարուեստական սալոններու, ինչպէս նաեւ «Panorama»ներու, որոնք թիւ ու համար չունին։— Եւրոպեան Գրատունը՝ շնորհիւ իր ընդարձակ յարաբերութեանց, կ'ընդունի և կ'գործադրէ փութով եւ խնամով ամէն լեզուէ գրքի, լրագրաց և պարբերական հրատարակութեանց, բժշկական գործիքներու եւ այլ յանձնարարութիւնք։— Ամենամեծ մթերք մը կայ ֆրանսերէն գրեանց ցանկերու, իր տեսակին մէջ մէկ հատիկ, ուսմանց, գիտութեանց եւ արհեստից ամէն ճիւղերու վերաբերեալ, որոնք կ'տրուին փափաքողաց, փոխարէն ընդունելով 2 ղրշ։— Սիրով կ'պատասխանէ իրեն եղած ամէն հարցման։ բաւական է որ փոստայի ծախք վճարուի։

ԵՒՐՈՊԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ գաւառաց հետ յարաբերութիւն հաստատած ըլլալով, գաւառներէն եկած ամէն յանձնարարութիւնք կ'գործադրէ խնամով եւ փութով։ Գաւառացի Պատ. աղգայինք կրնան օգտուիլ այս առիթէն ուղղակի յանձնարարելով իրենց ամէն գրենական պիտոյքն։—Բաց ի գրքերէ, ունի նաեւ իւղաներկի, ջրաներկի, Pastelի հարուստ տեսակներ. Վայրմանի Գանսոնի եւ Գրիւթօյի թղթեր. իւղաներկի եւ ջրաներկի ընտիր վրձիններ, իւղաներկի մանչօրներ մեքբոյիմ կամ չրջանակով ամենքն ալ ընտիր, ամենքն ալ ֆրանսական գործարաններու արտադրութիւնք։—Կանխիկ կ'ընէ ամէն կառեւտուր։ 4—2

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ	
Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ա.	24 06½
Ամէնէն բարձր գին »	24 07
Ամէնէն վար գին »	24 05
Ռումէլիի երկաթ. գծոյ փր.	113 25
Ամէնէն բարձր գին	113 50
Ամէնէն վար գին	113 12½
ԲԱՑՈՒՄ, 6 Հոկտեմբեր	
Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Օ. Ա.	24 10
Ռումէլիի երկաթուղի փր.	113 75
Օսմանիյէ »	—
Ռէժի »	—
Օսմ. Պանքա »	15 10
Քրէտի ժէնէրալ օթթոմ. »	7 —
Երկրագործական Պանքա »	9 —
Սօս. Օթ. Շէմէն Է Ֆէռ. Ա. Ա.	3 09
Օսմ. Ապահ. ընկեր. »	4 05
Թրամուէյ բաժնեթ.	680 —
» Ժուիսանս	225 —
Թրամուէյ պարտամ. փր.	496 —
Տէրքօսի ջուրի ընկ. »	332 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ »	486 —
ՍՓՐԷԱՑՔ	
Քօնսօլիտէ ներծախուած Օ. Ա.	2 50
» մէկ ամսական »	—
Ռում. երկ. ութ օրուան »	—
» » մէկ ամսուան »	—
ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՔ	
20 ֆրանքնոց ղրշ.	87 11
Անգլիական ոսկի »	110 02
Բօլ Էմբէրիալ »	89 25
Քրիմիգ »	51 05
Մէճիտիյէ արծաթ »	107 25
Ռուպլի թղթադրամ Օ. Ա.	8 61
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ	
Լոնտոն 3 ամիս ղրշ.	108 13/16
Փարիզ 3 » Փր.	23 05
Վիէննա » »	10 93[illegible]

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Հոկտ.	
Օսմ. քոնս. Սէրի Ա. Ա. Ա.	65 50
» » » Բ. »	42 37
» » » Գ. »	24 37
» Դ. բաց. »	22
» Դ. գոց. »	22 06
Փոխառութիւն Գասապայ »	82 —
» Օսմ. 3½ % »	97 —
Օսմ. Կայս. Պանքա »	13 99
Այտընի երկաթուղի »	16 12
Եգիպտական Միացեալ »	108 25
Անգլ. քօնսօլիտէ »	11[illegible] 69
Հելլենական 5 % »	32 —
Մօնօբոլ հելլենական 4 % »	35 50
[illegible] » 4 % »	27 —
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888 »	96 25
» Նոր » 6 % 1892 »	95 50
Փոխան. Փարիզի վրայ »	25 350
Դրամագլուխ »	3 —
ՎԻԷՆՆԱ, 16 Հոկտ.	
Փոխան. Փարիզի վրայ ֆիոր.	47 57
» Լոնտոնի վրայ »	119 85
Ռումէլիի երկաթուղի »	61 90
Օսմ. Ռէժի »	147 —
ՓԱՐԻԶ, 16 Հոկտ.	
Օսմ. քոնս. Սէրի Դ. բաց. ֆր.	22 25
» գոց. »	22 32
» » » Բ. »	42 90
» » » Գ. »	24 67
Օսմանիէ »	—
Ռումէլիի երկաթուղի »	115 —
Օսմ. Ռէժի »	315 50
Օսմ. Կայս. Պանքա »	602 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 % Փ. Կ. »	103 10
Քրէտի Լիոնէ »	771 —
Պանք տը Բարի »	855 —
Սուէզի բաժնեթուղթ »	3207
Իտալական Ռանթ »	93 70
Սպանիական արտաքին »	62 12
Չէք Լոնտոնի վրայ »	25 190
Դրամագլուխ »	02 —
ՊԵՐԼԻՆ, 16 Հոկտ.	
Օսմ. փոխառութիւն 1888 մարկ.	95 20
Ռումէլիի երկաթուղի »	117 90
Անատ. երկ. պարտամ. »	93 10
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս. »	20 205

ՀԱՄՊԱՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	Փրանք	14,500,000
Պահեստի դրամ	»	21,173,000
Տարեկան հասոյթ	»	44,820,000

Ընկերութիւնս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէ մթերանոցներ և բնակարաններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ, խիստ չափաւոր սակագիններով։

Լիազօր Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս Պաղչէ-Գաբու, Անանիատիս խան, 12, 13, 14

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ին հաստ. կայսերական արտօնեալ Ընկերութեան Կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ.— ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ԱՐԿԱԾՔ.

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած 10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 67,000,000 »
1895 ի հասոյթք 25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս Ա. ՃԻՒՐՄԻՒԶ — Ղալաթիա, Քարաքէօյ վրայ (Հին Մաքսատան դէմը) — Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕՏՕՐ ՌԷՅՌԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ԱՐՄՏԻՔ. — Ցորեն. — Վերջացող շաբթուն ժամանեցին 52,500 քիլէ ցորեն կակուղ որուն 2500ը Ռումէլի եւ 50,000 զանազան տեսակ Անատոլու։ Կարծր ցորենէն հասաւ ու ծախուեցաւ 9,000 Անատոլու և Ռումէլի Եւրոպայի համար օխան 37 փարայէն։ Եգիպտացորեն. — Հրապարակն հաստատուն է. վաճառում չեղաւ։ Իզմիրի մէջ անոնցան գործեր եղան 35-37 փարայէն։ Գարի. — Տեղական սպառման համար 10,000 քիլէ Դանուբ ծախուեցաւ $8^3/_4$-9էն։ Իզմիրի մէջ կ'արժէ քիլէն $9^1/_4$-19 ղշ., ըստ տեսակին։ Վարսակ. — Խնդրանք կայ։ Մարսիլիոյ մէջ Պանտրմայի եւ Ռոտոսդոյի գինն է $17^1/_2$։ Բակլաներ. — Մարսիլիայի մէջ Ռոտոսդոյի տեսակի գինն է 20։ Իզմիրի մէջ 30։ Սիսեռ. — Իզմիրի մէջ կ'արժէ օխան 50-72 փր.։ Սուսամ. — Բերքին առատութեան պատճառաւ խնդրանք չկայ։ Իզմիրի մէջ ալ շատ ապրանք կ'համնի, կ'արժէ $80^1/_2$—81 փր.։ Մարսիլիայի մէջ՝ 13.75—14.50։

ԱԼԻՒՐ. — Վերջացող շաբթուն ժամանեցին ու ծախուեցան 8200 պարկ, որոց 1200ն Օտեսա 95-113 ղրշ.էն պարկը, 1500 Սամսոն 72-78էն, 4500 Բուրղաս 92-96էն, 1000 Վառնա 92էն։

ԴԱՂՁԱՆԵՐՔ. — Շաքար. — Ժամանեցին 4800 պարկ Թրիէսթէն և 1480 ռուս։ 6000 Թրիէսթէ ծախուեցաւ 80-83 ղրշ.էն 1480 ռուս 70էն։ Մահաղ. — Ժամանեցին 500 պարկ. ծախուեցան 500. Հրապարակը տկար է։ Կ'արժէ պարկը 5.60-$7^1/_2$ ոսկ. ոսկի։ Բրինձ. — Ժամանեցին 1250 Ռանկուն, 400 եգիպտական։ Ծախուեցան 4250 Ռանկուն 114էն և 300 եգիպտական 73-76էն, 300 ճարճնական 160էն և 300 Րիզոն 48 Փրանքէն։ Սելեւկիայի կարագ. Բախտորոքի վրայ գործ եղաւ օխան $9^7/_8$-$10^1/_4$ ղրուշէն։ Մոմ. — 500 Աբոլոն ծախուեցաւ $42^1/_2$-43 ղրշ.էն սնտուկը։ Օսմաւ Նվէն գինն է սնտուկը 45 ղրուշ և Ռուսինը՝ քիլօն $3^3/_4$ ղրշ.։ Քարիւղ. — Սնտուկը 22 ղրշ., ոսկին 100 ղրշ.էն։

ՄԵՏԱՂ. — Երկաթ. — 100 թոնօ ժամանեց։ Շատ գործ չեղաւ։ Մետաղի միւս տեսակներուն վրայ նշանակութեան արժանի գործ չեղաւ։

ԱՂԲՈՂ. — Ժամանեցին ու ծախուեցան 45 տակառ ռումանական, 44—45 օխան մէկ օսմ. ոսկւոյ և 45 Դերէսչէնքօ՝ $42^1/_2$—$43^1/_2$ օխան մէկ օսմ. ոսկւոյ։

ՀԱՆՔԱԾՈՒԽ. — Ժամանեցին ու վաճառուեցան 1000 թոնօ Քարտիֆ և 600 Նիւքէսլ. այս վերջինք 15—16 շիլինէն՝ մաքսը գնողին վրայ ըլլալով։

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱ. — Հրապարակի վրայ գործերն սկսան, զի Անատոլուի համար բազմաթիւ գնողներ կան. գիներն հաստատուն էին։ Մանածի, մարմաշի, կտաւի և պամբոյի վրայ քիչ շատ գործեր եղան։

ԱՐՏԱԾԵԼԻ ՆԻՒԹԵՐ. — Թիֆթիկ. — 20 հակ զանազան տեսակ ծախուեցաւ օխան 17—18 ղրշ.էն։ Հրապարակի վրայ գործ կայ և գիները բարձրանալու հակամէտ են։ Բուրդ. — Կաբեւոր գործ չեղաւ։ Իզմիրի մէջ գիներն հաստատուն են՝ 240 — 260 ղրուշ։ Բամպակ. — Ժամանեցին 20,000 օխա Ա. տեսակ Ատանա։ Մետաքս. — Շարժում գործ չեղաւ։ Ի Լիոն Պրուսայի բժժական մետաքսի (կոժժ) գինը է 36-$39^1/_2$ ֆր. Սուրիոյ՝ 36-39 և Պրուսայի կրկնոլոր մետաքս (Օրկանսէն) 41 և Սուրիոյ՝ 42։ Կաշեր. — Միշտ ժամանում կայ։ կարեւոր վաճառում չեղաւ։ Աֆիոն. — 24 սնտուկ գնզարանի գործածութեան համար ծախուեցաւ 107-108էն։ Իզմիրի մէջ նոր բերքին գինն է 66-68։ Գազի եւղ. — Հրապարակը շատ ուգեւորուած է։ 300 պարկ ծախուեցաւ որուն 150ն Եվէրէք. Գայսէրի, Նիգտէ, սպիտակ, 20-$23^1/_2$ ղրուշէն. 150 պարկ նոյն տեղերու դեղին տեսակ $12^1/_2$-16էն։ Մահմուտիյէ. — Օխան 60-200 ղրշ։ Սալէպ. — Օխան $12^1/_2$-$15^1/_2$ ղրշ. Դեղին Ժողովեալ. — 19-$19^1/_4$ ղրշ. Դեղին ծիծառ. — Օխան 1.$37^1/_2$-3 ղշ. Գետար. — Օխան 5.$5^1/_2$ ղրշ. Մորթ. — 6-14 ղշ։ Ընկոյզ. — Օխան 48-52 փր. Կաղին. — Ճերմակները 62-66 ղրշ. Խաղողներ. — Կանաչները 62-66 ղրշ. Պտուղ. — Գաւթ Չէքմէճէ. — 5-$5^1/_2$ ղրշ. Ձաւար. — Օխան 20 փր.էն $4^1/_2$ ղրշ. Թուզ. — $1^1/_2$-$3^1/_4$ ղրշ. օխան։ Մզաւթ. — Օխան 22-45 ղրշ.

ԱԶԴ. — Առաջին կարգի դերձակուհիներու հետ մրցելով կարող հայ դերձակուհի մը՝ նաև բաւական զատուած սպասուհի մը կ'յայտարարեն թէ պատրաստ են ծառայելու մայրաքաղաքիս հարուստ կամ միջնակարգ տուներու մէջ միայն կերպով։ Դիմել Բիւզանդիոնի խմբագրատունը։ 10—10

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բիւզանդիոնի խմբագրատունն ու Տպարանը փոխադրելու համար, պէտք ունինք գետնայարկի մը և առաջին յարկի մը, Խանի կամ գատ չէնքի մէջ, եղական պայմանն ըլլալով որ մեքենայի տեղը գտնուի տակը քեցուն հաստատուն գետնի վրայ. — Ղալաթիոյ կամ Պոլսոյ կողմն, ըստ կարի մօտ Կամուրջին։ Տարեկան վարձք՝ մինչեւ 60 օսմ. ոսկի։ Պայմանագրութիւն՝ երեքէն մինչեւ հինգ տարուան։ Դիմել առ Տնօրէնութիւն։

ԳՆԵԼԻ ՆԻՒԹԵՐ

Բիւզանդիոնի Տպարանին համար պէտք ունինք՝ հայերէն 10 բ. և 8 բ. տառերու, Թուրքերէն 16 բ. տառերու և լատինական 10 բ. և ֆանթէզի տառերու։ Ցանձեղի՝ մինչեւ մէկ ամիս քիչ գործածուած տառեր ալ կ'ընդունուին։ Դիմել Տպարանի տնօրէնին։ 6—6

ՔՐԻՏԻ ԼԻՈՆԷ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼ. 200 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

Հաշուեկշիռ՝ ի 31 Օգոստոս 1897

ՏՈՑՔ

Պատրաստ դրամներ ու րքին և պանքաներուն մէջ	119,127,474.44
Առեւտր. թուղթեր	623,706,468.61
Ռեփորթ	163,525,686.15
Ընթացիկ հաշիւք	325,379,305.81
Երաշխաւորութեամբ փոխատուութիւնք	112,052,455.91
Բաժնեթուղթ, մասնակցութեան և պետական արժեթուղթ	11,430,594.38
Անշարժ կալուած	30,000,000
Զանազան հաշիւներ	20,380,418.06
	1,405,602,403.36

ՊԱՐՏՔ

Աչքանդ դրամ և ի տես մուրհակ	444,038,798.77
Ընթացիկ հաշիւք	495,120,198.32
Ընդունուած փոխանակագիրք	119,128,601.14
Պայմանաժամով մուրհակ	55,350,991.90
Զանազան հաշիւներ	51,963,813.23
Պահեստք	40,000,000 »
Դրամագլուխ	200,000,000 »
	1,405,602,403.36

Հաշուետումարներուն յար և նման է. Նիւ-Յ. Վարչ. Խորհրդոյ Ընդհ. Տնօրէն ՀԱՆՐԻ ԺԵՐՄԷՆ Ա. ՄԱԶԸՐՍ.

ՔՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ

Հազի, հարբուխի, լուղի կուրծքաբեկան, չնչարգելութեան դէմ, եւլն.

Այս թանկագին դեղը տարօրինակ յատկութիւն ունի անմիջապէս ափոփելու հարբուխը, հազը, կոկորդի ցաւը, դժուարաշնչութիւնն, եւլն։ Իր ազդեցութիւնը կ'ընէ կարծրացած մաղասը կակուղցնելով եւ արտաքսումը դիւրացնելով։ Կոկորդի զանազան խտխտումներով գիշեր ցերեկ հանգստեան հանգիստը կորսնցնող անձինք կը հանգստանան եւ մէկ շիշը բաւ է հիւանդութիւնը բուժելու։ Այս անմման դեղ հրաշքներ կը գործէ չնչարգելութեան, հինցած հազի, էնֆլիւէնցայի եւ ուրիշ պարագաներու մէջ։

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

Ստորագրեալս, Թուրշունճը Հագոբ էֆ., բնակեալ Տօլմա-Պաղչէ, թիւ 25, կը վկայեմ որ 40 տարիէ ի վեր չնչարգելութենէ տառապելով համբաւաւոր բժիշկներուն դիմեցի եւ շատ ստակ վատնեցի, բայց օգուտ չտեսայ. հիւանդութիւնն օրէ օր սաստկացաւ։ Ինչ ընելիքս չէի գիտեր, երբ բարեկամներ խորհուրդ տուին որ դիմեմ Ղալաթա, Վոյվոտայի պահականոցին քով, թիւ 95-97, Պ. Էտ. Քաթրեանայի անգլ. վաճառատունը։ Հոն ծախուած «ՔՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ»ը գործածեցի եւ 3 ամիսէն կատարելապէս բժշկուեցայ։ Եւ զայս հրատարակելը մարդասիրական պարտք կը համարիմ։ Կ. Պոլիս, 4 յուլ. 92. Ստորգ. ՀԱԿՈԲ ՀԱԳԻՆ

Ընդհ. Մթերանոց Էտմոնտ Քաթրեանայի անգլ. վաճառատունը Ղալաթա, Վոյվոտա փողոց թ. 95-97։ Կը գտնուի նաև բոլոր դեղարաններն և դեղավաճառաց քով։

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ—ՈՅԺ—ԿՈՐՈՎ

ՅՈՍՖՈՍԻՆ ՏՈՒԹ. ԼԱԼՈՐԻ. — Վերջին 25 տարուան մէջ ապացուցուած է թէ այս ՅՈՍՖՈՐԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ԴԱՐՄԱՆՆ է ցարդ գտնուած, կատարելապէս բուժելու ուղեղի հիւանդութիւններն, անդամալուծութիւն, քնատութիւն, զառանցանք, ռանական կարողութեան վաղահաս կորուստ, եւ ոյժերու կորուստէն յառաջ եկած ամէն գործարանական խանգարում։ Կը բուժէ դժնդակութիւն, ջղային եւ սրտի, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւններ, արեան չրջանի խանգարումներ, հիւծախտ եւ սպառումը. կը կենդրցնէ ոյժերու կորուստ որ յառաջ եկած է ո եւ է պատճառէ։ Ջղային ակարութեանց առտի հիտաւանաց մէջ այս դեղին ազդուութիւնն անմիջական եւ մնայուն է։ Մեչյամադողութեան սպառնիչք կ'անհետանան հրաշալի արագութեամբ Տոքթ. ԼԱԼՈՐԻ ՅՈՍՖՈՍԻՆԸ ջղային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւն կը ստեղծէ, որով մէջ մուծանելով ելեկտրական տարրը, ֆոսֆոր, ր ուղեղին կեդրոնական գոյացութիւնն է։ Կորովը կը կենդանացնէ մարդկային դրութեան մէջ, մարմնոյն եւ մտքին առողջ ամբողջ առողջութիւն, մինչեւ որ կարելի է պարտականութիւններ կատարել վստահութեամբ և գոհունակութեամբ։ Ախորժակամ է, կը զտէ և կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր ոյժ մղելով այս ուղեղին, ջղային դրութեան եւ մկանանց։ Վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը անմուռ գործածման առաջին օրէն բուն, մտաւոր կարողութեանց յաճախմամբ և քաջութեան զգացմամբ որ վերժութիւնն հիւանդը չատ անց կը կորսնցնէր։ Մարտողութիւնը վերանորոգուած, ախորժակն հրաշալի կերպով կ'աւելնայ։ Աղիք կանոնաւորապէս կը գործեն։ Դէմքը կը փոխի լենալ, չրթունքը կը գունաւորին, աչքը շողուն, մորթը պայծառ գոյն մը կ'առնու, մազերն ոյժ կը ստանան։ Զգուշացէք նմանութիւններէն։ Տոքթ. Լալորի Յոսֆոսինը պարունակեալ է ամէն շիշերուն մէջ որք բրիտանեան կառավարութեան դրոշմը կը կրեն ու բառերով **Dr. Lalor's Phosphodyne London England** վրան փորագրուած։ Այս դեղին յաջողութիւնն յառաջ բերած է բազմաթիւ վտանգաւոր եւ վնասակար կեղծեր։ Մեծ եւ փոքրաքանակ կը վաճառի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով, Մ. ԷՏՄՈՆՏ ՔԱԹՐԵԱՆԱ, Անգլ. Ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա պահականոցին քով, Կալաթա-Շէյլիի թրամվէյներու կայարանը, թիւ 95 եւ 97։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ընթերցողք ոմանք թերթ կ'պահանջեն մեզմէ, առարկելով թէ բաժանորդ գրուած են, վճարած ըլլալով այն ինչ ցրուիչին կամ հաւաքչին։ Քանի որ մեր ընկալագիրը չունին ի ձեռին, (և դրամն ալ մեր ձեռքն հասած չէ,) աններև է որ չենք կարող գիրենք բաժանորդ ճանչել։ Կանխաւ գուշակելով այսպիսի անպատեհութիւն մը, մեք գրած ենք թերթին ճակատը թէ «ի դիմաց թերթին միայն Տէր և Տնօրէնն իրաւունք ունի ստորագրութիւն տալու»։ Առանց մեր ընկալագրին դրամ վճարողներ իրաւունք չունին մեզմէ թերթ պահանջելու։ Գաւառաց մէջ ալ, մեր գործակալք առժամեայ ընկալագիր կրնան տալ ի հարկին, բայց յետոյ մեր ընկալագիրը ներկայելու պայմանաւ միայն։

ՊԱՏ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ԱՅՆԹԱՊ-Գարեգին էֆ. Պօզարեան ԱՏԱ-ԲԱԶԱՐ — Ստեփան էֆ. Սափրիչեան. ԱՏԱՆԱ. — Միսաք էֆ. Գազազեան։ ԱՐԱԲԿԻՐ — Յ. Գ. էֆ. Մանուէլեան. ԱՖԻՈՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ — Սիմոն էֆ. Սինանեան. ԴԻՒՐՏ ՊԷԼԷՆ — Արժ. Տ. Ստեփան քահանայ Միրեան. ԷՆԿԻՒՐԻ — Համբարձում էֆէնտի Չննոզեան. ԷՐԶՐՈՒՄ — Տնօրէ Խաչիկեան Եղբարք. ԹՕԳԱՏ — Յովհաննէս էֆ. Գազանճեան. ԻԶՄԻՐ — Կարապետ էֆ. Մալէճեան. ԽԱՐԲԵՐԴ — Յովհաննէս էֆ. Ցարաթիւնեան. ՄԱՐԱՇ — Արժ. Տ. Յովհաննէս քհնյ. Վարժապետեան. ՄԱՐԶՈՒԱՆ — Յովհաննէս էֆ. Ցակոբեան. ՄՈՒՇ — Գեղամ էֆ. Տ. Կարապետեան. ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ — Յակոբ էֆ. Սուքիասեան. ՈՒՐՖԱ — Գէորգ էֆ. Ոսկերիչեան. ՊԱՐՏԻԶԱԿ — Ստեփան էֆ. Մակարեան. ՊՐՈՒՍԱ — Օննիկ էֆ. Լութֆեան. ՌՈՏՈՍԴՕ — Կարապետ էֆ. Տէմիրճեան. ՍԸՎԱԶ. Յ. էֆ. Գարակէօզեան. ՏԱՐԴԱՆԷԼ — Հայկ էֆ. Թայքէսէնեան. ՏՐԱՊԻԶՈՆ — Սահակ էֆ. Եմթեքճեան.

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ԻՏՊԱՐԱՆԻ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Կ. Պոլիս, Nº 38, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (7)

ԵՐԴՈՒՄ

ՃՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊԱԿ

(ԴԱՒԱՌԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Թոնը համեմատ պէս հասկցաւ։ Խիստ տկուն աներկիւղութիւն մը պէտք էր որ աչքին առջև պարզուող տեսարանէն փախնելով մէկէն ի մէկ գետին չգլորուէր։ Բակին մէջ նստած էին մէկ քանի ոստիկաններ. խանի սակաւաթիւ բընակիչներն եւ դուրսէն ալ կարգ մը անհարկի ապուշներ կ'փռտային հոն. սեննկապետ, սրճարանապետ, բեռնակիր են. Ձեռքերնին կցած, ողորմելի դէմքով մը հոն կեցած էին, և Մարկոս աղան ալ, կէս մերկ, գիսախռիւ, աչքեր կրակցած, դողդղալով վեր ու վար կ'քալէր պոռալով.

—Սիալմամբ դուռը բաց մնացած ըլլալու է. կամ թէ դուրսէն բացած են, անպատճառ դրացիներէս մէկն է գողը. այո, այո, անպատճառ դրացիներէս մէկն է. Նոյն վայրկենին Ցարօն ալ մօտեցած ու տեղ մը կեցած էր։ Լսելով Մարկոս աղայի այդ խօսքը, այնքան սարսռեցաւ որ հակառակ իր երկաթեայ կամքին, չկրցաւ արգիլել իր դէմքը սոսկալի կերպով գեղնելէ և շրթունքները տենդօրէն սարսռալէ։ Մարկոս աղան որպատահմամբ աչքերն իր վրայ յառած էր, լաւ մը զննեց այդ անկերեւ փակնուփրայութիւնը. Ահ... այդ զննումն էր որ կործանեց Ցարօն. «Բնազդումները չեն խաբեր... Մարկոս աղան կարդաց Ցարօյի դէմքին վրայ «գող» բառը... Ահ, ինչ անյաղթելի է բնութիւնն... Ամենաճարպիկ ու արիւնարբու ոճրագործն ալ դէմքի պարզ շարժումէ մը կ'մատնուի...» Բայց Մարկոս աղա ամէն բանէ առաջ ու ամէն բանէ յետոյ դրական մարդ էր. ամենաչնչին բարկութեանց վայրկեաններու մէջ իսկ կ'հասկնար թէ ինչ ծանր բան է առանց ապացոյցի մէկն ամբաստանել. Թող միայ տեսնենք վերջն ինչ պիտի ըլլայ, բաւական է որ ինքը վստահ է թէ գողն Ցարօն է եւ բնաւ աչքէ չվրիպեցնէ զայն.

Ցուցամն աննկարագրելի էր, խանի բնակիչները բոլորն ալ ներկայ էին ու կ'հարցաքննուէին, դուրսէն չատեր՝ որք ներս լեցուած էին, իրենց կարծիքները կ'յայտնէին երբեմն կ'ցաւէր, ոմն կ'ըդքախանար դիտել տալով կողպտեային գործն ու անցեալն, ոմն անտարբեր կ'մնար, ոմն առիթէն օգտուելով երկար փիլիսոփայութիւն մը կ'ընէր.

Բոլորն ալ հարցաքննեցան։ Պատասխանեցին թէ բան մը չէին գիտեր. իրենց տեղերնին պառկեր էին, գիշեր դէպք մը, անսովոր աղմուկ մը լսած չէր իրենց հաղորդութիւնն. առաւօտ ելած էին գործերնին երթալու, բայց միեւնոյն ժամանակ գողութիւն երեւան ելած ըլլալով, պարտաւորուած էին կենալ. Սենեկապետ, սրճարանապետ են. որք խանի պահպանութեան հսկողներ են, կիսամեռ եղած էին. աղոնք ալ յայտարարեցին թէ բան մը չէին գիտեր. Նոյն խօսքն «չէօփէին» ըսելու որ չատ տարօրինակ բան մը չէր ըլլար եթէ դեւերն եկած եւ գողցած ըլլային, զի վերջապէս ասանկ գողութիւն մը չատ արտառոց բան մըն էր եղեր։ Ցարօյի հարցաքննութիւնն ուշագրաւ եղաւ, զի առաւելանց շատ մեկնած էր խանէն, միւս բոլոր խանեցիներէն բացառութիւն մը կազմելով։ Մարկոս աղա, ականջները տնկած, ուշիվ կ'հետեւէր հարցաքննութեան, նոյն բաներ խօսեց և Ցարօն։ Եւ երբոր հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ այդպէս շուտ մեկնած էր երբ դեռ ամբողջ խանը կ'քնանար (զի այդ կէտին կ'կանկարծուէր)՝ պատասխանեց թէ այդ բանն արդէն իր երկար տարիներու սովորութիւնն էր, զոր ամբողջ խանեցիներէն կրնային ստուգել, գիտնալ։ Հարցուցին թէ ո՞ւր գնաց. ըսաւ թէ իր... գործատեղին, թեեւ քիչն ալ քիչ չվախցաւ այդ անակնկալ հարցումէն։ Վերջէն Ցարօյի աչխատած նաւամատոյցի բոլոր բեռնակիրներէն հարցուեցաւ թէ նոյն օրն առաւօտեան Ցարօն տեսեր էի՞ն նոյն տեղերը. մէկը՝ ըսաւ, մէկն՝ իրաւ որ աղէկ մը չեմ գիտեր, բայց կարծեմ թէ տեսայ. ըսաւ. իսկ չատերն ալ որովհետեւ ամէն օր վարժուած էին առտուն կանուխ Ցարօն իրենց մէջը տեսնելու, այո, տեսանք ըսին, թէեւ բնաւ տեսած չէին։

Այդ տեղերէն չատ քիչ բան կըրնար հասկցուիլ, որմէ չէր կարելի օգտուիլ. իսկ ուրիշ տեղերէն բնաւ։ Հարցուցին Ցարօյի թէ ի՞նչ ծանօթներ ունի. Թուեց 1-2 հատ, արդէն աւելի չունէր. վախնալով որ ուրիշ տեղերէ ալ հարցնեն, Մկօն ալ յոյց տուաւ. ուրիշ տեղերէ ալ հաստատեցին. թէև ի վերջոյ ադոնք ամէնն ալ հարցաքննուեցան, բայց տակէն բան մը դուրս չելաւ։ Վերջապէս գէչ աղէկ ապացոյցներ պէտք էին։ Նոյն օր խուզարկութիւն կատարուեցաւ խանի բոլոր սենեակներու մէջն, ամէն ծակ ու ծուկը տակնուվրայ ըրին. աւելա պարպաւորութիւն մըն էր, եթէ ոչ բան մը չկար. սենեկապետ, բեռնակիր են. առին տարին՝ Նորէն հարցաքննեցին, իրեկուան թող տուին։ Մէկ-երկու օրէն խանի բնակիչները նորէն կանչուեցան հարցաքննութեան, միշտ միեւնոյն բան, բան մը չէր հասկցուեր։ Այսպէս մէկ-երկու շաբաթ անցաւ. եւ որովհետեւ Մարկոս աղա ուղղակի կերպով մէկը չէր ցուցըներ իբր գող, որպէս զի դատ ենէ տեղի ունենար, խնդիրը կամաց կամաց պաղիլ սկսաւ.

Իրիկուն մըն էր. Մարկոս աղա իր սենեակը նստած, լուռ, ծանր կ'խոկար. դէմն ալ նստած էին երկու-երեք հայրենակիցներ, որք այս բացառիկ դէպքին չնորհիւ յաճախած էին Մարկոս աղային մօտենալ. Խոր լռութիւն մը կ'տիրէր, իւրաքանչիւր ինքն իրեն կ'մտածէր։ Մարկոս աղա փայտ դարձած էր, այնքան հոգ կ'ընէր որ պարզապէս հիւանդացած էր. Ինքզինքը կ'անարգէր, կ'կչտամբէր, հազար հայհոյութիւն կ'տեղար այդ անիծեալ գինիին վրայ որ պատճառ եղած էր այդ բանին. իր ոտները կտրէին և այն իրիկուն տեղ մը չերթար, անիծեալ ըլլային անոնք, որ ստիպած էին զինքը գինի խմելու... Բայց տեսնենք ուրիշ ի՞նչեր կ'մտածէր այդ մարդն, որ մամոնայի ջերմեռանդ երկրպագուներու պէս, ամէն բանէ առաջ ու ամէն բանէ յետոյ դատող, կշռող ու դրական մարդ էր։ Աչալուրջ թէ ի՞նչ կ'խորհէր.

—Ես արդէն գիտեմ իմ գողս. Ցարօն է, Մշեցի բեռնակիրը. գիտեմ, այո, գիտեմ, անկարելի է որ սխալիմ, բնազդումներս բնաւ չեն խաբած զիս. անկարելի է որ նա չըլլայ, ինչո՞ւ համար այնքան յուզուեցաւ ու գունաթափեցաւ, երբ որ ես ըսի թէ դրացիներէն ըլլալու է այս գողը... Ինչո՞ւ համար այն առաւօտ այնպէս շուտ մեկնեցաւ, թէեւ կ'ըսէ թէ,— ինչպէս որ ես ալ գիտեմ— այդ արդէն իր հին սովորութիւնն է, բայց վերջապէս այդ իմ գլուխս չի մտներ.

(Շարունակելի)

ՀՄԱՅԵԱԿ ՆԱՐԼԵԱՆ